

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Užívání časů minulých na území Mexika (srovnávací studie)

Vedoucí práce: PhDr. Jana Pešková, Ph.D.

Autor práce: Dominika Pivková

Studijní obor: Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 8. května 2019

Dominika Pivková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí práce paní PhDr. Janě Peškové, Ph.D. za její trpělivost během konzultací, cenné rady, odborné připomínky a ochotu, kterou projevovala po celou dobu vedení této práce. Zároveň bych touto cestou chtěla poděkovat Lic. Mgr. Sergio Serrano Serrano za revizi překladu španělského resumé této práce.

ANOTACE

Uvedená bakalářská práce se zabývá popisem a srovnáním slovesných časů minulých na území Mexika a Španělska. Práce se skládá ze dvou částí. První část je teoretická, která je rozdělena do celkem pěti kapitol. První kapitola je věnována popisu a funkci slovesa. V druhé kapitole je objasněna problematika názvosloví slovesných časů. Další kapitoly jsou zaměřeny na užití slovesných časů minulých a jejich problematiku. Teoretická část je uzavřena kapitolou o historii a vývoji španělského jazyka na území Španělska a Mexika. Praktická část je postavena na korpusové analýze, ve které je zkoumán výskyt slovesných časů minulých v nalezených textech. Je rozdělena do celkem třech kapitol, ve kterých jsou popsány použité korpusy a výsledky analýzy.

ABSTRACT

The thesis is related to the description and comparison of the past verb tenses in Mexico and Spain. This thesis consists of two parts. The first part is theoretical and is divided into five chapters. The first chapter is devoted to the description and function of the verb. The second chapter explains the inquiry of terminology and translation of verb tenses. Next chapters are focused on the use of past tenses and the problem of correct usage. The theoretical part is concluded with a chapter describing the history and the evolution of Spanish language in Spain and Mexico. The practical part is based on corpus analysis, in which the past verb tenses are researched in the found texts. This part is divided into three chapters in which are described the corpuses and mentioned results of the analysis.

Obsah

I.	ÚVOD.....	8
II.	Teoretická část	10
1.	Sloveso a slovesné časy	10
1.1.	Čas slovesný a časová osa.....	11
1.2.	Slovesné časy minulé	12
2.	Názvosloví slovesných časů.....	16
2.1.	Problematika terminologie podle Jiřího Černého.....	17
2.2.	Problematika překladu slovesných časů podle Jiřího Černého	21
3.	Definice a použití jednotlivých časů minulých	23
3.1.	<i>El pretérito perfecto</i>	23
3.2.	<i>El pretérito pluscuamperfecto</i>	26
3.3.	<i>El pretérito anterior</i>	27
3.4.	<i>El pretérito indefinido</i>	28
3.5.	<i>El pretérito imperfecto</i>	30
3.6.	Shrnutí kapitoly.....	32
4.	Problematika užití časů minulých na území Mexika	33
4.1.	Důvod studie	33
4.2.	Užití času <i>pretérito perfecto</i> a <i>pretérito indefinido</i> na území Mexika a Španělska a jejich vnímání – názory lingvistů.....	34
4.3.	Shrnutí kapitoly.....	36
5.	Historie a vývoj španělského jazyka na území Španělska a Mexika	38
5.1.	Mexiko – historie a vývoj jazyka	38
5.2.	Španělsko – historie a vývoj jazyka	40
5.3.	Shrnutí kapitoly.....	43
III.	Praktická část	45
1.	Korpusová analýza.....	45
2.	Práce s korpusy <i>Corpes XXI</i>	47
2.1.	Přísluvečné určení času NUNCA.....	47

2.2.	Přísluvečné určeni času TODAVÍA.....	50
2.3.	Přísluvečné určeni času JAMÁS.....	53
2.4.	Shrnutí vyhledávání v korpusech <i>Corpes XXI</i>	55
3.	Práce s korpusem <i>Araneum</i>	56
3.1.	Frekvence užití času <i>pretérito perfecto</i>	57
3.2.	Vyhledávání slovesných časů v korpusech <i>Araneum</i> dle prototypických adverbí a adverbialního spojení.....	60
3.3.	Shrnutí vyhledávání v korpusech <i>Araneum</i>	66
IV.	ZÁVĚR.....	68
V.	CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ.....	71
VI.	Seznam citované literatury.....	74

I. ÚVOD

Tato bakalářská práce je zaměřena na užití slovesných časů minulých na území Mexika a bude vypracována pomocí srovnávací studie. Zabývat se budeme především slovesnými časy minulými a jejich užití na území Mexika a Španělska. Vycházet budeme z konstatování Lopeho Blanche (1989: 190) citovaného Miguelem Ángelem Quesadou Pachecem (2001: 9): „*Mientras que en España las diferencias entre canté y he cantado son básicamente temporales..., en México los dos pretéritos se distinguen por los distintos valores aspectuales que cada uno implica...*“. Zaměříme se tedy především na časy *pretérito indefinido* a *pretérito perfecto*. Primárně si za cíl klademe zjištění, zda je tvrzení Lopeho Blanche oprávněné, případně zda dojdeme k jiné teorii. Sekundárně budeme zkoumat, zda jsou rozdíly v užití těchto slovesných časů v rámci obou uvedených zemí. Práce bude rozdělena na dvě části, a to na teoretickou a praktickou. V teoretické části si představíme téma slovesných časů v obecné rovině, v praktické části se pokusíme vyhledat příklady, kterými bychom podložili tvrzení lingvistů o vnímání a užívání slovesných časů minulých.

V první kapitole si objasníme, co to sloveso a slovesný čas jsou a uvedeme si rozdíly v českém a španělském jazyce. Seznámíme se s jednotlivými minulými slovesnými časy ve španělštině, uvedeme jejich formy a užití. Na vybraných příkladech si užívání daných slovesných časů vysvětlíme. Dále se zaměříme pouze na čas minulý jednoduchý a čas předpřítomný. V další kapitole se budeme věnovat názvosloví slovesných časů minulých, a to jak z hlediska českých, tak španělských lingvistů. Budeme se také zabývat problematikou názvosloví vybraných slovesných časů. Poté přejdeme k tématu užívání slovesných časů minulých na území Mexika, kde budeme porovnávat názory lingvistů. Budeme se věnovat vyjádření minulosti ve španělštině a poté tuto problematiku srovnáme v rámci území. V neposlední řadě si uvedeme historii Španělska a Mexika a vývoj španělského jazyka. Tímto uzavřeme teoretickou část naší práce a budeme pokračovat v práci praktické, která volně naváže na část předchozí.

V praktické části se budeme zabývat korpusovou analýzou textu, ve které se zaměříme na čas minulý jednoduchý a čas předpřítomný. Zkoumat budeme frekvenci užití časů na území Mexika a Španělska za pomoci korpusů *Corpes XXI* a *Araneum Hispanicum Maius*. Budeme sledovat rozdíly v textech psaných akademických a textech pocházejících z internetových blogů. Výsledky z obou korpusových analýz by tedy měly být kontrastem mezi jazykem psaným, kde se předpokládá s korektní gramatikou, a jazykem blízkým mluvenému, kde se naopak mluvčí řídí svým subjektivním pocitem v dané chvíli. Z nalezených výsledků vyvodíme závěr a tím si potvrdíme či vyvrátíme zmíněná tvrzení.

II. Teoretická část

1. Sloveso a slovesné časy

Na začátek této práce bychom rádi zmínili fakt, že jazykový systém českého a španělského jazyka je rozdílný a jeho gramatika taktéž. My se v této práci budeme věnovat slovesům a slovesným časům, jejich užití a nadále především slovesným časům minulým. Důležitou součástí naší práce bude definovat, co to sloveso a slovesné časy jsou. František Čermák zjednodušeně sloveso definuje jako označení procesů, stavů či jejich změn. (Čermák, 1997: 181-187). Dle tohoto názoru sloveso označuje akci nebo činnost subjektu, tedy toho, kdo danou činnost vykonává.

Morfosyntaktické funkce slovesa pak popisuje i španělský autor: „*El verbo es siempre el núcleo sintáctico del predicado de la oración.*“ (Gómez Torrego, 1997: 134) Zjednodušeně je tedy nedílnou součástí každé věty, dává ji význam.

O slovesném čase pak Čermák (1997: 181-187) tvrdí, že vždy není totožný s časem reálným. Například minulost nemusí být vždy vyjádřena časem minulým, přítomným časem pak nemusí být vyjádřena pouze přítomnost. Typickým příkladem je v češtině: „*Zítرا jedu na dovolenou*“, touto větou chceme vyjádřit akci, kterou uskutečníme v budoucnosti, přesto je vyjádřena časem přítomným. Takto se přítomný čas dá použít i ve španělském jazyce: „*Mañana voy de vacaciones*“. Použití slovesného času tedy závisí i na samotném mluvčím a jeho postavení k situaci.

Jiří Černý (1995: 105) popisuje funkci slovesných časů a sloves. Slovesa dělí na dvě skupiny, tu první tvoří tzv. *formas personales*, neboli slovesa, ze kterých lze rozpoznat osobu, číslo, způsob, rod činný a trpný a čas slovesný, např.: *vivo, he vivido, vivía*. Jedná se tedy o slovesa již vyčasovaná. Druhou skupinu pak tvoří tzv. *formas nominales*, mezi které patří infinitivní tvary sloves (*vivir*), gerundia (*viviendo*) a participia (*vivido*), kterými se budeme i dále v naší práci zabývat. Tvoří totiž podstatnou část slovesných časů minulých.

1.1. Čas slovesný a časová osa

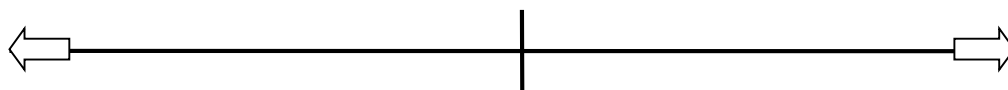
V této podkapitole se budeme zabývat detailněji časy slovesnými. Na časové ose znázorníme funkce jednotlivých časů slovesných a jejich význam v jazyce.

Černý ve své publikaci (1998:107-111) objasňuje obecně podstatné rozdíly mezi románskými a slovanskými jazyky. Dále pak uvádí, že v českém jazyce neexistuje žádný jiný čas, než je minulý, přítomný a budoucí. Oproti tomu se ve španělském jazyce používá mnoho rozdílných slovesných časů pro vyjádření děje minulého, přítomného i budoucího. V češtině tedy nemáme žádné slovesné časy, které bychom použili pro vyjádření simultánního, předešlého a nadcházejícího děje, kromě tří univerzálních časů. Namísto velkého množství slovesných časů se v češtině děj vyjádří například tzv. vidy, neboli *aspectos*, které slouží k vyjádření ne/dokonavosti děje. Vidy dokonavé a nedokonavé zná i španělský jazyk, ale na rozdíl od češtiny je vyjádřen rozdílným použitím slovesných časů, které tuto funkci zastupují. Ke slovesným časům se vrátíme ve třetí kapitole, kde je budeme konkretizovat.

Ve španělském jazyce se setkáváme s celkem osmi slovesnými časy bez konjunktivů (*subjuntivů*). Mezi ně patří základních pět časů minulých, čas přítomný (případně další čas přítomný průběhový) a dva časy budoucí, které se dělí na perfektivní a imperfektivní. V publikaci Leonarda Gómeze Torrega (1998: 133) se například setkáme s pojetím, podle něhož se mezi slovesné časy řadí i kondicionál. Přikláníme se k tomu, že kondicionál by se měl řadit mezi slovesné způsoby. Naopak bychom doplnili slovesné časy o opisnou slovesnou vazbu *ir-a+infinitiv*, který je používán především k vyjádření blízké budoucnosti.

Na tomto místě bychom se chtěli krátce pozastavit nad otázkou, co to čas, a to především ten slovesný, je. Proto si jej ukážeme na časové ose, která nám poslouží pro lepší pochopení a vysvětlení funkce slovesných časů. Na slovesný čas lze nahlížet mnoha způsoby. Nás bude zajímat především pohled lingvistický. Můžeme si jej představit jako jednu (téměř) nekonečnou linii, která bude rozdělena na dvě části, a to na minulost a budoucnost. Tuto linii bude dělit mezník přítomnosti, který označíme bodem, jenž nám bude představovat

současnost. Názvy u časové osy uvedené v závorkách slouží k vyjádření tzv. časů relativních, tedy dle vnímání času mluvčího. Vždy jde o čas či děj vzhledem k ostatním časům nebo dějům, tedy o jejich vzájemný poměr. (Čechová a kol. autorů, 1996: 150-152)

minulost (předčasnost) přítomnost (současnost) budoucnost (následnost)

Jak jsme si již výše zmiňovali (úvod 1. kapitoly), ne vždy slovesný čas odpovídá času prostorovému. Nejčastěji se s tímto problémem setkáváme u času přítomného a budoucího. Příklady jako: „*Profesor tam už bude.*“ nebo „*Příští týden tady nejsem.*“ jsou nejtypičtějšími. První příklad je gramaticky vyjádřen jako čas budoucí, avšak vyjadřovat může i pravděpodobnost. Stejně tak čas budoucí funguje i ve španělštině: „*Serán las dos.*“. (Čechová a kol. autorů, 1996: 150-152)

Na závěr bychom rádi refletovali názor Emilia Alarose Lloracha na slovesný čas: „*...es preferible renunciar al término tiempo para designar los morfemas que consideramos, y adoptar el de perspectiva temporal. El hablante sitúa el acontecimiento que comunica... en la que participa física o psicológicamente (perspectiva de presente o de participación),...o por alejamiento físico o psicológico (perspectiva de pretérito o de alejamiento).*“ (Alarcos Llorach, 2000: 197-198)

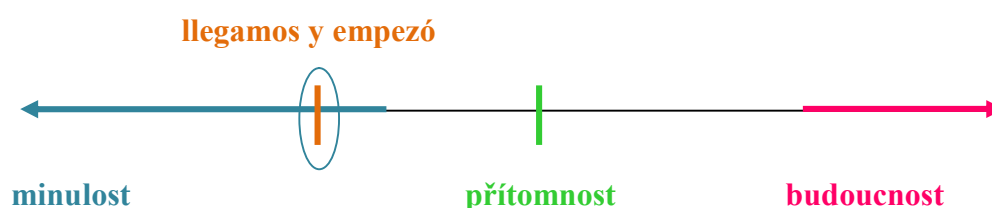
1.2. Slovesné časy minulé

V této části přejdeme k ukázce rozdílů mezi minulými slovesnými časy. Vzhledem k tomu, že jak v českém, tak ve španělském jazyce je velké množství názvosloví pro jednotlivé slovesné časy ve španělštině, v této práci budeme užívat terminologii Leonarda Gómeze Torrega (1998: 133-202). Více se tématu názvosloví budeme věnovat v druhé kapitole.

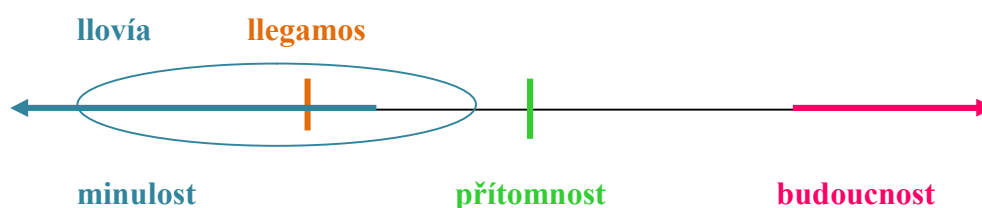
Jako první si uvedeme příklad z publikace Gramática de referencia (Borrego Nieto et alii, 2013: 46), a to rozdíl mezi minulým slovesným časem popisným (*pretérito imperfecto*) a minulým časem jednoduchým (*pretérito indefinido*). Náš výklad budeme doprovázet grafickým znázorněním tak, jak jsme již naznačili v předchozí podkapitole. Zmíněné příklady jsou inspirovány těmi, které se uvádí ve výše zmíněné publikaci.

Na následujících příkladech (1-4) představíme hlavní centrální funkce obou uvedených časů, a to zejména s ohledem na španělštinu na území Pyrenejského poloostrova. Tuto kapitolu považujeme za důležitou zejména kvůli následnému porovnání s časovým systémem užívaným na území námi sledovaného teritoria.

- příklad č. 1: *Llegamos y empezó a llover.*

- příklad č. 2: *Cuando llegamos, llovía.*

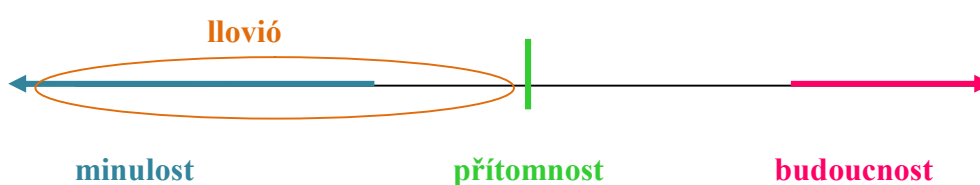

V prvním případě jsou obě významová slovesa vyjádřena minulým časem jednoduchých (*el pretérito indefinido*) – v ten samý moment, kdy mluvčí dorazil, začalo pršet. Užitím tohoto slovesného času jsme tedy vyjádřili jak začátek děje nového, tak ukončení děje předchozího – mluvčí dorazil a v tom se rozpršelo.

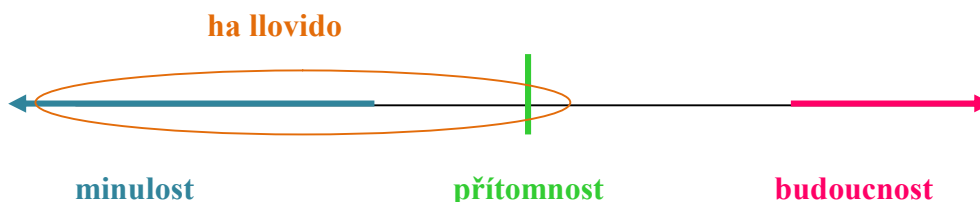
V druhém případě se ve větě prolínají dva slovesné časy k vyjádření průběhu minulosti. Minulý čas popisný (*pretérito imperfecto*) má funkci popisu a trvání děje – přšlo již předtím, než mluvčí dorazil, během toho, a s největší pravděpodobností i poté.

Rozsah děje jsme u obou případů vyjádřili na časové ose a hranici děje jsme určili křivkou. Jako další příklad jsme vybrali rozdíl mezi časem předpřítomným a časem minulým jednoduchým

- příklad č. 3: *El año pasado llovió mucho.*

- příklad č. 4: *Este año ha llovido mucho.*

U těchto dvou příkladů Borrego Nieto (Borrego Nieto et alii, 2013: 46) komentuje rozdíly mezi oběma slovesnými časy. Čas jednoduchý minulý (*pretérito indefinido*) -llovió- popisuje jako „*el intervalo temporal terminado*“, neboli jako jistý časový úsek, který je již v minulosti ukončený a nijak nezasahuje do děje přítomného. Oproti tomu je předpřítomný čas (*pretérito perfecto*) -ha llovido- označován za slovesný čas, který stále ukončený není a může svým dějem nebo jeho následky prolínat do přítomnosti.

Typickými znaky užití těchto dvou časů jsou časové ukazatele: *este año* u času *pretérito perfecto* a *el año pasado* u času *pretérito indefinido*. Ačkoli ne vždy

se dá tímto tvrzením řídit, záleží především na pocitu mluvčího, a jak si níže uvedeme, také na geografickém uspořádání španělsky mluvících zemí.

Těchto pár příkladů slouží k lepšímu pochopení toho, co slovesný čas je a k čemu ve španělském jazyce v takovém množství slouží. Více se slovesnými časy budeme zabývat v kapitolách níže.

2. Názvosloví slovesných časů

Tato kapitola bude věnována popisu názvosloví slovesných časů. Důvodem je jejich velké množství, a to jak ve španělském, tak v českém jazyce. V některých případech jsou dokonce české překlady nejednoznačné, často matoucí a zavádějící. Například čas *pretérito perfecto* bývá českými hispanisty překládáno jako: *předpřítomný čas*, *minulý čas složený* nebo *minulý čas nedokonavý*. Děje se tomu tak kvůli doslovným překladům ze španělštiny. (Časopisecká studie Cizí jazyky¹, Jiří Černý, 1968: 153-160)

Podle gramatiky Španělské královské akademie (Real Academia Española, Nueva gramática de la lengua española/Asociación de Academias de la Lengua Española², 2009: 1680) a uvedených zdrojů názvosloví z roku 1931 se názvy oproti dnešní skutečnosti nezměnily, pouze další přibyly. Čas minulý jednoduchý je označen jako *pretérito indefinido*, čas předpřítomný jako *pretérito perfecto*.

Andrés Bello (1847) navrhl název *antepresente* pro čas předpřítomný (*pretérito perfecto*) a minulý čas jednoduchý (*pretérito indefinido*) zjednodušil na pouhé *pretérito*. Tato změna je racionální, minulý čas obecně označil jako *pretérito* a tento název zanechal pro minulý čas jednoduchý pro svou bezpříznakovost a univerzálnost. Dále ke každému dalšímu slovesnému času přidal předponu *ante-* (pro časy označující děj předchozí) nebo *pos-* (pro časy označující děj nadcházející). Tyto předpony použil i pro vytvoření dalších slovesných časů – přítomného a budoucího – a tím vytvořil zcela nové názvosloví. To znamená, že *antepresente* se dá přeložit jako čas předpřítomný a minulý čas jednoduchý, tedy *pretérito*, žádnou další funkci nemá, proto je překládán jako jednoduchý. (RAE-ASALE, 2009: 1680-1681)

V různých publikacích (*Gramática Comunicativa del español*, *La Nueva gramática de la lengua española*, *Gramática didáctica del español* aj.) se dočítáme o tom, jaké slovesné časy jsou, jak se používají a případně i jejich definici. Tyto informace bývají vesměs vždy shodné. Liší se však v užívané

¹ Dále budeme citovat jako (Černý, 1968: str.)

² Dále budeme uvádět pouze RAE-ASALE, (RAE-ASALE, 2009: str.)

terminologii. Je několik různých teorií, proč a jak by se měly jednotlivé časy nazývat. Například u Jiřího Černého (1968: 153-160) se dozvíme o většině nejznámějších názvů slovesných časů i o jejich historii a vývoji. My se především zaměříme na slovesné časy minulé (viz podkapitola níže 2.1.). Oproti gramatice Španělské královské akademie, Černý porovnává více autorů a zabývá se vývojem názvosloví více do hloubky.

Podstatné pro nás bude to, jakou terminologii budeme pro vypracování používat. Jak jsme již výše zmínili, přikláníme se k názvosloví, které užívá Leonardo Gómez Torrego (1998: 133-202) a to z toho důvodu, že tuto terminologii máme již osvojenou, a tudíž bude i přehlednější pro vypracování této práce.

Názvosloví slovesných časů v indikativu podle Leonarda Gómeze Torrega³:

Presente	Pretérito perfecto	Pretérito indefinido
HABLO	HE HABLADO	HABLÉ
Pretérito imperfecto	Pretérito pluscuamperfecto	Pretérito anterior
HABLABA	HABÍA HABLADO	HUBE HABLADO

2.1. Problematika terminologie podle Jiřího Černého

Nyní přejdeme již k výše zmíněné publikaci Jiřího Černého, který svou publikaci začíná slovy: „*Porovnáme-li mluvnice několika našich hispanistů, překvapí nás značná nejednotnost v terminologii časů a modů španělského slovesa.*“ (Černý, 1968: 153)

To pro začátečníka studia španělštiny může být matoucí vzhledem k velkému počtu odborné literatury a výukových materiálů (*Nuevo Ven, Gramática básica del estudiante de español, Španělština pro jazykové školy aj.*), kde se vyskytuje nemalý počet různých názvů pro tentýž slovesný čas. Slovesné časy nemusíme ani překládat, abychom viděli rozdíly v jejich terminologii. Už u českých hispanistů Tichého (1958), Prokopové (1952), Dubského (1964) a Škultétyho (1963) se uvádí, že například pro jednoduchý čas minulý má každý

³ Dle již zmíněné publikace (1998: 133-202)

jiné označení, v uvedeném pořadí *pretérito*, *pretérito indefinido*, *pretérito perfecto simple* a *pretérito*.

Zástupci španělských zdrojů jsou: chilský filolog Andrés Bello (1948), lingvista Amado Alonso (1953) původem ze Španělska žijící v Argentině, Španěl Samuel Gili y Gaya (1960) a gramatika RAE (1959). Jejich terminologie minulého času jednoduchého je následující: *pretérito*, *pretérito perfecto absoluto* a *pretérito indefinido*.

Pro větší přehlednost všech názvů slovesných časů minulých jsme vytvořili tabulky podle publikace Jiřího Černého (1968: 154-155). Uvedeme příklady k tématu této bakalářské práce, budeme tedy citovat názvy pro předpřítomný čas (*pretérito perfecto*) a pro minulý čas jednoduchý (*pretérito indefinido*), oba slovesné časy v indikativu. Na tyto slovené časy se v dalších kapitolách zaměříme a porovnáme jejich užití na území Španělska a Mexika. Všichni čtyři hispanisté, které v tabulce níže představíme, uvedli tyto názvy ve svých publikacích v letech 1952-1964.

Čeští hispanisté:

Slovesný čas	Tichý	Prokopová	Dubský	Škultéty
Préterito perfecto	<i>Pretérito perfecto</i>	<i>Pretérito perfecto</i>	<i>Pretérito perfecto compuesto</i>	<i>Pretérito perfecto</i>
Préterito indefinido	<i>Pretérito</i>	<i>Pretérito indefinido</i>	<i>Pretérito perfecto simple</i>	<i>Pretérito</i>

U předpřítomného času v názvosloví rozdílů, až na výjimku u Dubského, neshledáváme. Odlišná názvosloví přichází až u označení minulého času jednoduchého. Tichý a Škultéty se přiklání k názoru Andrése Bella, Prokopová pak použila v obou případech stejné názvy, jako tomu je u Španělské královské akademie. Jediný Dubský pak u obou slovesných časů používá podobné označení *-préterito perfecto-*, které doplňuje *ocompuesto* (složený) a *simple* (jednoduchý).

Španělští hispanisté:

Slovesný čas	RAE	Amado Alonso	Andrés Bello	S. Gili y Gaya
Pretérito perfecto	<i>Pretérito perfecto</i>	<i>Pretérito perfecto</i>	<i>Antepresente</i>	<i>Pretérito perfecto actual</i>
Préterito indefinido	<i>Préterito indefinido</i>	<i>Préterito</i>	<i>Préterito</i>	<i>Préterito perfecto absoluto</i>

Černý se inspiroval Amadem Alonsem a přiklonil se k jeho verzi názvosloví. Ve výše citované publikaci navrhuje nové názvosloví (Černý, 1968: 161), které by mělo u času minulého jednoduchého (*pretérito indefinido*) a předpřítomného (*pretérito perfecto*) být takové, jak uvádí Amado Alonso. Hispanista Gili y Gaya předložil názvy úplně odlišné od těch, které doposud ze zmiňovaných publikací známe. Nad jejich významem můžeme pouze spekulovat, Černý se jimi nezabýval. Z našeho úhlu pohledu a podle všech našich předchozích poznatků mu šlo právě o onu návaznost na přítomnost (*préterito perfecto actual*) a o uzavřenost v minulosti a dokonavost děje (*préterito perfecto absoluto*). Španělská královská akademie ve své gramatice vydané roku 2009 již užívá nové názvosloví, pro minulý čas jednoduchý *pretérito perfecto simple* a pro předpřítomný čas *pretérito perfecto compuesto*. (RAE-ASALE, 2009: 1673-1786)

V české hispanistice zdomácnělo názvosloví Dubského, a to konkrétně označení času předpřítomného (*pretérito perfecto*) jako *pretérito perfecto compuesto* a času minulého jednoduchého (*pretérito indefinido*) jako *pretérito perfecto simple*. Názvy jsou doplněny o pojmenování, která označují jejich formu. Tím se liší od názvů španělských lingvistů, kteří zůstávají spíše u tradičního pojmenování časů.

Původní názvosloví se odvozovalo z latiny, později se přicházelo na to, že tyto názvy jsou spíše v rozporu s charakterem jednotlivých slovesných časů, než aby jim odpovídaly. Tomuto tématu se začal věnovat i Andrés Bello, který si s novým názvoslovím poradil tak, že zachoval původní tři označení, a to *presente*, *pretérito* a *futuro*, a kombinací prefixů *co-*, *ante-* a *pos-* vytvořil terminologii novou, ve které se také objevily nesrovnalosti, především u názvosloví minulých

časů slovesných. Tento fakt jsme již okomentovali v podkapitole výše, proto se dále k ní vracet nebudeme.

V Latinské Americe jsou častěji používaná označení Amada Alonsa, naopak ve Španělsku má větší vliv mluvnice Španělské královské akademie. (Černý, 1968). Černý ve své publikaci vycházel ze zdrojů RAE z roku 1959, nyní v literatuře *Gramática de la lengua española* z roku 2009 nalezneme předpřítomný čas (*pretérito perfecto*) pod názvem *antepresente* nebo jako *pretérito perfecto compuesto*. „*En efecto, los términos tradicionales antepresente y pretérito perfecto compuesto no son inocuos: el primero hace pensar en he cantado como un tiempo anterior al presente, pero medido o evaluado desde este, el segundo lo considera un tipo de pretérito.*“ (RAE-ASALE, 2009: 1722) Z této citace vychází, že z praktického hlediska je vhodnější užití pojmenování předpřítomného času jako *pretérito perfecto compuesto*, který není tak matoucí kvůli spojitosti s přítomným časem.

U Amada Alonsa Černý také nachází nesrovnalosti, a to právě u minulého času jednoduchého (*pretérito indefinido*). Tento čas je z hlediska vidu bezpříznakový, tedy jako jediný z časů minulých univerzální a díky tomu může nahradit jakýkoli jiný minulý čas. Proto název *indefinido*, volně přeloženo jako dokonavý nebo perfektivní, je zavádějící. Na *pretérito indefinido* se spíše nahlíží jako na čas dokonavý a je tak popisován i v učebnicích, proto by pro něj byl příznačnější název *pretérito definido*. (Černý, 1968: 153-159)

Skutečnost, že se ve španělštině vyskytuje takové množství slovesných časů, může být problémem nejen pro studenty španělského jazyka, ale také pro česko-španělské překladatele. Například větu, která se skládá ze dvou či více různých časů minulých, může být problém správně přeložit do cílového jazyka, především pak, když v dané řeči není takový rozsah slovesných časů. Větu „*Cuando vinimos, ellos se habían ido.*“ bude nutné přeložit jako: „*Když jsme přišli, oni už tam nebyli.*“ Kvůli ponechání původního významu bude nezbytné změnit i významové sloveso, tedy ze slovesa *odejít* vznikne sloveso *nebýt*. Touto problematikou se budeme v naší práci dále zabývat v následující podkapitole, kde se zaměříme na slovesné časy minulé a jejich překlady.

2.2. Problematika překladu slovesných časů podle Jiřího Černého

Jak jsme již výše zmínili, v této kapitole si krátce shrneme hlavní obtíže překladu a především rozdíly času minulého jednoduchého (*pretérito indefinido*), času minulého popisného (*pretérito imperfecto*) a času předpřítomného (*pretérito perfecto*), který Černý označuje jako *pretérito compuesto*. Vzhledem k tomu, že podobné téma popisují již v podkapitole výše, budeme se zabývat již pouze názorem Černého.

Podle Černého (2008: 127), je minulý čas jednoduchý (*pretérito indefinido*) vidově neutrální, tedy dá se použít jak pro činnost ukončenou nebo nikoli. Oproti tomu je slovesný čas *pretérito imperfecto* vidově nedokonavý. Možná i proto se čas *pretérito indefinido* překládá do českého jazyka jako jednoduchý čas minulý, dá se totiž univerzálně použít v minulosti, neudává nám žádnou další charakteristiku, může být tedy v překladu nahrazen nebo zastoupen jakýmkoli jiným, třeba i vhodnějším slovesným časem. Například sloveso „*zpíval*“ by se dalo přeložit buďto jako *cantó* a nebo také *cantaba* (v češtině je vid nedokonavý). Kdybychom překládali z češtiny do španělštiny stejné sloveso a vid bychom měli určený jako dokonavý, pak by byla jediná možnost překladu, a to *cantó*. Vycházíme tedy z toho, že slovesný čas *pretérito imperfecto* je nedokonavý na rozdíl od slovesného času *pretérito indefinido*, který je v tomto ohledu neutrální, proto i univerzální pro překlad.

Dále Černý (2008: 127-128) popisuje rozdíl mezi jednoduchým časem minulým (*pretérito indefinido*) a předpřítomným (*pretérito perfecto*), tomu se přiděluje funkce minulého času, který se používá především v návaznosti na přítomnost. Typicky se váže s příslovci, jako jsou: *esta mañana/semana, este mes/año, hoy*. Oproti tomu slovesný čas *pretérito indefinido* v porovnání se slovesným časem *pretérito perfecto* je používán pro události ukončené v minulosti, které nemají žádnou návaznost na přítomnost. To ovšem neplatí pro všechny hispánsky hovořící země, použití těchto dvou časů se liší z geografického (diatopického) hlediska, tedy jinak jej užití Španělé původem z Pyrenejského

poloostrova a jinak Španělé z Latinské Ameriky. Více k tomuto tématu uvedeme ve čtvrté kapitole.

Za zmínku stojí, že jazykové rozdíly jsou také na ostrovech náležících Španělsku, mezi takové patří například souostroví Baleárské a Kanárské. Ve většině zemí Latinské Ameriky se přiklání k užití jednoduchého času minulého (*pretérito indefinido*), zde se nám tedy potvrzuje jeho univerzálnost. Naopak ve Španělsku upřednostňují užití předpřítomného času (*pretérito perfecto*) spolu s minulým časem jednoduchým (*pretérito indefinido*). (Černý, 2008: 128) Tímto tématem se budeme zabývat do hloubky také ve čtvrté kapitole.

3. Definice a použití jednotlivých časů minulých

V této kapitole objasníme užití všech slovesných časů jednotlivě, každý ze slovesných časů bude popsán v samostatné kapitole. Pro větší přehlednost časování jednotlivých slovesných časů vytvoříme tabulky, ve kterých znázorníme jejich formu v dané osobě a čísle. Jako vzorové sloveso jsme vybrali HABLAR. U vybraných slovesných časů uvedeme i vzorové sloveso COMER jako zástupce pro slovesa s koncovkou –IR a –ER.

3.1. *El pretérito perfecto*

Slovesné časy se mohou dělit na jednoduché a složené. Mezi složené slovesné časy minulé patří i čas předpřítomný (*pretérito perfecto*). Ten se tvoří pomocným slovesem HABER a participiem významového slovesa. Sloveso HABER je pak užito v následujících tvarech závisejících na osobě a čísle:

	Singulár	Plurál
1.	HE HABLADO	HEMOS HABLADO
2.	HAS HABLADO	HABÉIS HABLADO
3.	HA HABLADO	HAN HABLADO

Koncovky u sloves dalších tříd (-IR/-ER) jsou následující: *com-ido*, *viv-ido*. Tedy u obou tříd se tvoří stejně.

Užitím předpřítomného času mluvčí vyjadřuje určitý dopad děje uskutečněného v minulosti na přítomnost. Často je vázán na příslovce, jako jsou *esta mañana/semana*, *este mes/año*, *hoy*. Například ve větě „*Oslavu jsem si užila.*“ lze použít předpřítomný čas: „*He pasado bien la fiesta.*“ nebo také čas minulý jednoduchý (*pretérito indefinido*): „*Pasé bien la fiesta.*“. V prvním případě mluvčí dává najevo to, že pro něj děj stále není ukončen nebo že jeho

zážitky z oslavy přetrvávají do současnosti. Naopak použitím jednoduchého času minulého mluvčí vyjadřuje ukončení děje.

Španelská královská akademie tento čas popisuje jako: „... *el valor que corresponde a he cantado es el de anterioridad a punto de referencia situado en el presente.*“. Má tedy přímou návaznost na přítomnost. Dále pak popis pokračuje: „*Existe coincidencia casi general en que la forma he cantado expresa la persistencia actual de hechos pretéritos...*“. (RAE-ASALE, 2009: 1721)

Zajímavé použití tohoto času popisuje Gómez Torrego příkladem: „*En un minuto he acabado.*“ kde je budoucí čas nahrazen minulým, tedy *habré acabado*. (Gómez Torrego, 1998: 150) K této skutečnosti se vyjadřuje i Španělská královská akademie: „...*complementos temporales que aluden al futuro como ,mañana ... ya hemos terminado el informe‘.*“ a informaci doplňuje o stejnou funkci, která je nahrazovaná jednoduchým časem minulým (*pretérito indefinido*) na území Mexika: „*En el español de México... se registra asimismo el pretérito perfecto simple en estos contextos, como en ,Para el miércoles próximo ya lo mandé‘...*“. (RAE-ASALE, 2009: 1724)

Velice ojedinělou funkci, kterou slovesný čas *pretérito perfecto* má, a kterou jsme postřehli nejen v novinových člancích, je v případě oznámení úmrtí – mluvčí tento slovesný čas použije namísto času *pretérito indefinido*. Například skon diktátora Francisca Franca oznámil⁴ prezident vlády Carlos Arias Navarro větou: „*Espanoles, Franco ha muerto.*“. Tímto mu mohla být vyjádřená úcta, nebo si skutečnost, že Franco zesnul, doposud nepřipouštěli. I tuto funkci Gómez Torrego ve své gramatice zmiňuje. (1998: 150) Informaci o užití tohoto slovesného času v návaznosti na úmrtí jsme dohledali i v gramatice Španělské královské akademie, kde španělští lingvisté o tomto jevu tvrdí, že se jedná o *evaluación subjetiva*. Použití daného slovesného času tedy také záleží na pocitu mluvčího k události, kterou popisuje. „...*puede verse como el resultado natural de insertar el sucho de morir alguien en el período implícito representado por la vida de esa otra persona hasta el momento del habla.*“. (RAE-ASALE, 2009: 1725)

⁴ Informace podložena titulním článkem novin La Vanguardia z 20. listopadu 1975

Na konci kapitoly v publikaci Gómeze Torrega autor dodává informaci o geografických (diatopických) rozdílech užití tohoto slovesného času. Ty specifikuje na Galicii, Asturii, Kanárské ostrovy a velkou část Latinské Ameriky, kde se ve většině případů používá *pretérito indefinido* namísto slovesného času *pretérito perfecto* a pokud ho použijí, tak pouze zřídka kdy právě pro vyjádření návaznosti na přítomnost a zdůraznění této skutečnosti. (Gómez Torrego, 1998: 150)

Použití v Mexiku je pak popsáno v gramatice Španělské královské akademie: „*En otros países (México...), la oposición entre canté y he cantado es más propiamente aspectual que temporal.*“ Předpřítomný čas tedy použijí k vyjádření dokonavosti děje, nikoli k návaznosti na přítomnost, jak je k tomu například ve Španělsku. „*El pretérito perfecto simple se usa en esos casos para referirse a acciones acabadas en el pasado, mientras que pretérito perfecto compuesto se reserva para referirse a acciones que continúan en el presente.*“ (RAE-ASALE, 2009: 1721-1722)

Na závěr bychom rádi uvedli pár příkladů, kde se nejčastěji použije slovesný čas *pretérito perfecto*:

A. „*Esta mañana he escrito una carta.*“

Tento příklad patří k časové funkci tohoto slovesného času. Užití slovního spojení příslovečného určení času *esta mañana* nás, už jen podle dostupných gramatik španělského jazyka, podněcuje k použití předpřítomného času.

B. „*Todavía no he hecho el trabajo.*“

Tato věta vyjadřuje vidovou nedokonavost předpřítomného času, mluvčí s danou prací ještě nezačal, natož, aby ji dokončil. Podle gramatiky Francisca Mattheo Bona (1995: 125) k adverbium *todavía* se automaticky pojí čas *pretérito perfecto*. Zda toto tvrzení platí, si potvrdíme či vyvrátíme v praktické části této práce.

C. „*He perdido mi móvil.*“

Situace, která se odehrála v minulosti, ale má vliv na přítomnost, mluvčí ztratil telefon (děj předešlý) a nyní jej nemůže použít (děj současný). Quesada

Pacheco tuto funkci nazývá *la resultativa*, nese tedy určité následky z minulosti do přítomnosti.

D. „*Ya ha viajado por todo el mundo.*“

U tohoto příkladu nevíme, kolikrát mluvčí cestoval a ani nemáme žádný časový údaj. Quesada Pacheco pak tuto situaci komentuje takto: „...*determinada situación que ha ocurrido al menos una vez entre el pasado y el presente.*“.

E. „*Durante los últimos días no he dormido mucho.*“

Poslední z funkcí předpřítomného času, kterou Quesada Pacheco popisuje, je funkce nazvaná *la iterativa*, tedy opakující se děj během určité doby, který trvá do chvíle promluvy.

Veškeré uvedené příklady jsou inspirovány těmi, které uvádí Quesada Pacheco. (2001: 8-9)

3.2. *El pretérito pluscuamperfecto*

Jedná se také o složený čas minulý tvořený pomocným slovesem HABER ve tvaru minulého času popisného (*pretérito imperfecto*), spolu s participiem významového slovesa.

	Singulár	Plurál
1.	HABÍA HABLADO	HABÍAMOS HABLADO
2.	HABÍAS HABLADO	HABÍAIS HABLADO
3.	HABÍA HABLADO	HABÍAN HABLADO

Tento slovesný čas se používá pro vyjádření určitého děje před jiným dějem, který se odehrál v minulosti. Příkladem: „*Cuando él vino, ella se había ido.*“. V českém jazyce je tuto větu třeba doplnit o vhodné slovní spojení k zachování stejného významu.

Gómez Torrego tento časopisuje takto: „...*siempre necesita de otra acción o referencia temporal, respecto de la cual indica anterioridad.*“.(Gómez Torrego, 1998:151) Dále se tímto časem budeme zabývat minimálně, není primárním tématem této práce.

3.3. *El pretérito anterior*

Tvorba tohoto slovesného času je stejná jako u výše zmíněných časů, tvar pomocného slovesa je následující ve tvaru jednoduchého času minulého (*pretérito indefinido*):

	Singulár	Plurál
1.	HUBE HABLADO	HUBIMOS HABLADO
2.	HUBISTE HABLADO	HUBISTEIS HABLADO
3.	HUBO HABLADO	HUBIERON HABLADO

Rozdílem oproti ostatním slovesným časům je to, že dnes se v běžné mluvě používá jen velmi zřídka, nalézt ho však můžeme především ve španělské literatuře. Jeho užití je podobné slovesnému času *pretérito pluscuamperfecto* s tím rozdílem, že představuje aktivitu nebo děj před jiným dějem, který se odehrál okamžitě po ději prvním. Příkladem: „*En cuanto lo hubo dicho, se marchó.*“ (Gómez Torrego, 1998:151)

„*Pretérito anterior es el hecho de que marca dos veces la anterioridad – una con haber (hubo) y otra con la desindencia del pretérito..., lo que comporta cierto grado de redundancia. El pretérito anterior denota una situación pasada separada por un lapso breve de otra igualmente pretérita, como en „algunos invitados se marcharon apenas hubo terminado la cena...“* (RAE-ASALE, 2009: 1790)

Frekvence užití času je popsána takto: „...*es de muy escaso uso en la lengua oral, pero se emplea todavía ocasionalmente en los registros más cuidados de la escrita.*“ (RAE-ASALE, 2009: 1789)

V současné době tento čas považujeme spíše jako archaismus, bývá nahrazován časy *pretérito indefinido* nebo *pretérito pluscuamperfecto*, informace je pak obohacena o příslušné příslovce pro zachování významu (např. *en cuanto* atd...)

3.4. *El pretérito indefinido*

Jedná se o čas jednoduchý, a jak je již výše uvedeno, na tento slovesný čas je nahlíženo dvěma způsoby. Buďto jako na čas dokonavý, u kterého je děj ukončený a, nebo jako na čas, který je univerzální a má funkci individuálně nahradit ostatní slovesné časy, tedy jedná se o čas bezpříznakový.

Je podstatné zmínit četnou nepravidelnost sloves při tvoření tohoto slovesného času. Ačkoli existují určitá pravidla, podle kterých se tvary jednoduchého času minulého (*pretérito indefinido*) odvozují, jedná se asi o nejsložitější slovesný čas minulý v indikativu, mluvíme-li o jeho tvorbě.

Slovesný vzor **HABLAR** je pravidelným slovesem:

	Singulár	Plurál
1.	HABLÉ	HABLAMOS
2.	HABLASTE	HABLASTEIS
3.	HABLÓ	HABLARON

Pretérito indefinido se tvoří dvěma způsoby, záleží na koncovce slovesa. U koncovky –AR, jako je tomu ve výše uvedeném příkladě slovesa **HABLAR**, se užívá jeden způsob tvoření slovesa. U zbylých dvou koncovek sloves, tedy u –IR a –ER, jsou tvary následující:

	Singulár	Plurál
1.	COMÍ	COMIMOS
2.	COMISTE	COMISTEIS
3.	COMIÓ	COMIERON

V gramatice Španělské královské akademie se dočteme, že slovesný čas *pretérito indefinido* (v gramatice označován jako *pretérito perfecto simple*) je slovesný čas dokonavý: „*El pretérito perfecto simple es una forma aspectualmente perfecta. Focaliza la situación en su totalidad y expresa, por tanto, que la acción descrita llega a su término.*“ (RAE-ASALE, 2009: 1688)

Dále je v této kapitole uvedeno, že *pretérito indefinido* patří mezi nejpoužívanější slovesné časy ve španělském jazyce, ačkoli v Latinské Americe, a to především v Peru a Bolívii, bývá nahrazován časem předpřítomným. (RAE-ASALE, 2009: 1722)

Prototypickými adverbii, která se pojí s časem *pretérito indefinido*, jsou: *ayer, anoche, el año/mes/día pasado*. Nejčastěji se minulý čas jednoduchý použije ve chvíli, kdy víme, v jakém časovém úseku se děj odehrál. (Matte Bon, 2005: 133-202)

- Příklad: „*Ayer puso las llaves en la mesa y salió de casa.*“

V podkapitole 3.1., kde jsme se zabývali předpřítomným časem (*pretérito perfecto*), jsme uvedli použití minulých slovesných časů namísto času budoucího (*futuro perfecto*). Na území Mexika a také v Peru, je slovesný čas *futuro perfecto* nahrazován jednoduchým časem minulým (*pretérito indefinido*). (RAE-ASALE, 2009: 1724)

- Příklady: „*La semana que viene ya lo tuvo.*“ má stejný význam jako věta: „*La semana que viene ya lo habré tenido.*“

Pravděpodobně i z tohoto důvodu se často mluví o tom, že *pretérito indefinido* je v Mexiku užívanější⁵ než ve Španělsku.

⁵ Dle informací převzatých z publikací Rafaela Lapesy (1981) a Lopeho Blanche (1968)

Slovesný čas *pretérito indefinido* by mohl být přirovnán k jedinému času minulému v českém jazyce. Věta: „*hice el trabajo*“ nemusí být přeložena jediným způsobem. Může znamenat jak to, že mluvčí práci dodělal a je hotová, stejně tak jako, že mluvčí pracoval, ale činnost dokončená doposud není. I z tohoto důvodu je z našeho úhlu pohledu tento slovesný čas bezpříznakový, vše záleží na mluvčím, jak informaci podá, a jestli ji nějakým způsobem doplní, a to jak v češtině, tak ve španělštině.

3.5. *El pretérito imperfecto*

Tento slovesný čas je z hlediska formování snadný, ačkoli se vyskytují slovesa, která jsou nepravidelná, například sloveso SER. V tabulce níže uvedeme slovesa pravidelná, HABLAR a COMER.

Časování je tvořeno dvěma způsoby dle koncovky slovesa, vzorové sloveso HABLAR patří k pravidelným slovesům:

	Singulár	Plurál
1.	HABLABA	HABLÁBAMOS
2.	HABLABAS	HABLABÁIS
3.	HABLABA	HABLABAN

Mezi slovesy s koncovkami –IR a –ER rozdíl v časování není. V další tabulce uvedeme vzorové sloveso COMER, které je pravidelné:

	Singulár	Plurál
1.	COMÍA	COMÍAMOS
2.	COMÍAS	COMÍAIS
3.	COMÍA	COMÍAN

I u tohoto slovesného času je tedy jeho název *imperfecto* rozporuplný, vyjadřoval by funkci, kterou tento čas nemá, a to tu, že vyjadřuje nedokonavost děje. V gramatice Španělské královské akademie se vyskytuje tento čas jak pod názvem *pretérito imperfecto*, tak *copretérito*. U španělských lingvistů pak jako *pretérito anterior* či jako *antepretérito*.

Nejčastěji je minulému času popisnému (*pretérito imperfecto*) přisuzována funkce popisná, jak už z jeho českého názvu vyplývá. Tedy primární funkcí je popis dlouhodobějšího nebo opakovaného děje uskutečněného v minulosti. Další funkce času si uvedeme níže v bodech:

- A. *Valor de conato*, neboli význam úsilí či snahy. Mluvčí vyjadřuje snahu uskutečnit danou činnost, která vlivem děje jiného nenastala.
 - Příklad: „*Ya le llamaba cuando la interrumpió.*“
- B. Kondicionál, tedy podmiňovací způsob, může mluvčí nahradit užitím času minulého popisného. Lze jej nahradit jak v podmínkových větách, tak v nepřímé řeči.
 - Příklady: „*Si pudiera, viajaba por todo el mundo.*“
 - „*¿No la visitabas el viernes próximo?*“
 - > „*¿No dijiste que la visitarías el viernes próximo?*“
- C. *Valor de cortesía*, volně přeloženo jako zdvořilostní význam. Dá se použít u sloves, jako jsou moct a chtít. Nahrazuje tedy jak kondicionál, tak rozkazovací způsob.
 - Příklad: „*Ya podías decirle algo.*“
- D. *Valor de fantasía*, neboli prvek fantazie. Toto neobvyklé užití se týká především dětské mluvy, kdy si děti hrají na pohádkové bytosti, jedná se tedy o vyjádření nereálného děje.
 - Příklad: „*Yo era la princesa*“
- E. *Valor de cierre* je užití, se kterým se můžeme setkat v literatuře. Jinými slovy se jedná o uzavření vyprávění vznešenějším způsobem.
 - Příklad: „*Después de varios años luchando en la guerra se volvía a su casa.*“

Všechny výše uvedené příklady jsou inspirované publikací Gómeze Torrega (1998: 148-149)

3.6. Shrnutí kapitoly

V závěru této kapitoly bychom rádi podotkli, že každý z minulých časů má ve španělštině svou funkci a princip, na kterém funguje. Většina ze všech slovesných časů má dokonce více než jedno užití. Frekvenci používání minulých časů, a to, zda výše uvedené příklady použití jednotlivých slovesných časů shledáme i v běžných textech, potvrdíme či vyvrátíme v praktické části této práce.

4. Problematika užití časů minulých na území Mexika

V této kapitole se dostaneme blíže k hlavnímu tématu naší práce. Na základě publikace Miguela Ángela Quesada Pachecy jsme se rozhodli věnovat právě tématu minulých slovesných časů a rozdílnosti jejich užití a vnímání na území Mexika a Španělska. Článek⁶ Quesady Pacheca (Quesada Pacheco, 2001: 5-11) je mimo minulé časy zaměřen i na vidovou ne/dokonavost a rozdíly mezi ostatními slovesnými časy.

4.1. Důvod studie

Quesada Pacheco hned v úvodu objasňuje důvod, který ho přivedl k sepsání této publikace. V povídce uruguayské spisovatelky Cristiny Peri Rossi zazněla věta: „*He subido arriba y no te encontré.*“ (Quesada Pacheco, 2001: 5, citováno z povídky Peri Rossi, 1983: 93). Zarazilo ho užití dvou rozdílných časů, aniž by to bylo třeba. Podle pravidel užívání času minulého jednoduchého (*pretérito indefinido*) a předpřítomného (*pretérito perfecto*) dle gramatik (viz 3. kapitola) by stačilo užití pouze jednoho slovesného času, a to času *pretérito indefinido*: „*Subí y no te encontré.*“. Autorka tímto zřejmě, podle Quesady Pacheca, chtěla upozornit na to, že průběh stoupání trvá až do doby promluvy, tím pádem i hledání a nenalezení dané osoby: „*...el acto flotaba, se prolongaba, era como si todavía él estuviera subido y yo no hubila llegado, no hubila llegado nunca.*“ (Quesada Pacheco, 2001: 5)

Jeho cílem je v publikaci objasnit rozdíly užití slovesných časů a především jejich vnímání na území Ameriky, potažmo Mexika, a Španělska: „*El presente estudio intenta dar una visión general acerca de los problemas que presenta la temporalidad verbal en el subsistema de español conocido tradicionalmente como español de América, al confrontárselo con el llamado español peninsular, o bien, con el español estándar, tal como figura descrito en las gramáticas tradicionales.*“ Sám Quesada Pacheco upozorňuje na to, že se bude zabývat pouze

⁶Vydáný v časopisecké studii *Español actual*

rozdíly v kastilštině, právě kvůli jejímu plošnému užití a povědomí ve všech státech, kde se španělsky hovoří.

4.2. Užití času *pretérito perfecto* a *pretérito indefinido* na území Mexika a Španělska a jejich vnímání – názory lingvistů

Quesada Pacheco navazuje na téma rozdílného užívání časů minulých myšlenkou převzatou od hispanisty Emilia Alarose Lloracha - užití obou slovesných časů závisí na subjektivním pocitu mluvčího: „...*la oposición entre el pretérito perfecto simple y el compuesto puede ser real o simplemente pensada o percibida por el hablante, en donde se vislumbra una relación subjetiva.*“.
(Quesada Pacheco, 2001: 9)

Emilio Alarcos Llorach pak ve své publikaci *Gramática de la lengua española* mluví o psychologickém vnímání času: „*Una misma realidad puede designarse con una u otra forma, dependiendo de la perspectiva (temporal o psicológica) que adopte el hablante.*“ (Alarcos Llorach, 2000: 209) Pravidla užití časů tedy mohou být funkční, ale ne vždy se s nimi v každodenní mluvě setkáme. Často se stává, že výběr slovesného času a jeho užití ovlivní pocitová stránka mluvčího.

Nemůžeme ani s naprostou jistotou a bez výjimek určit, že lidé v Mexiku více používají jeden minulý čas (dle publikací *pretérito indefinido*) a ve Španělsku zase ten druhý (*pretérito perfecto*). V publikaci *El español americano* (El Colegio de México, 2009) jsou veškerá fakta a témata, kterými se zabýval Lope Blanch. Celá jedna kapitola je věnována publikaci *Sobre el uso del pretérito en el español de México*. Ta je okomentována jedním z nejvýznamnějších lingvistů tohoto století Pedrem Martínem Butragueňou⁷.

Ten upozorňuje na to, že v celém Mexiku je velká různorodost španělštiny (rozsáhlé území a další faktory), rozdíly jsou pak především v jazyce mluveném oproti jazyku psaném: „*En el español de México existe una enorme diferencia, en*

⁷ Bude citován jako *El Colegio de México*

lo que al uso del verbo se refiere, entre la lengua hablada y lengua literaria. ... en general la lengua escrita de México sigue normas ,académicas‘, y el empleo de los tiempos verbales es muy semejante al español.“ (El Colegio de México, 2009: 18)

Právě i z tohoto důvodu se rozhodl reflektovat své názory a udělat srovnávací studii dle již vydaných publikací (uvádí příklady nejen od Lopeho Blanche, ale také Alarcose Lloracha a Criada de Valeho): „*Por ello este estudio, que trata de reflejar el uso real del pretérito en la lengua de la ciudad de México, está hecho fundamentalmente sobre ejemplos tomados de la lengua hablada, y sólo en casos particulares se sirve de documentación escrita, cuando ésta procura reflejar los modos de decir populares.*“ (El Colegio de México, 2009: 18)

Ačkoli se jak v Mexiku, tak ve Španělsku (tedy v obou případech na většině území) mluví kastilsky, jsou vnímány různé rozdíly, a to jak po lexikální, fonetické tak gramatické stránce. (*Rafael Lapesa, 1981: Historia de la lengua española*) Jedním příkladem, který uvedeme, je různorodost užití a vnímání slovesného času *pretérito indefinido* a *pretérito perfecto*. Ve Španělsku jsou běžně užívány oba minulé časy, jejich použití ve větě se řídí spíše podle adverbia a časové souslednosti. Prototypickými příslovečnými určeními předpřítomného času jsou *este año/mes, esta semana, hoy* atd... (Borrego Nieto et alii, 2013: 29-30). Naopak u jednoduchého času minulého jsou častější adverbia jako *ayer, la semana pasada, el mes/año pasado, anoche* jiné. (Borrego Nieto et alii, 2013: 31-32)

Oproti tomu v Mexiku není ojedinělé slyšet větu „*Hoy no comí nada.*“. Mexičané vnímají rozdíl mezi časem předpřítomným a minulým jednoduchým především v jejich (ne)dokonavosti. Pokud je tedy činnost v minulosti dokonána a ukončena, užijí čas *pretérito indefinido*: „*Durante últimos días llovió.*“ a pokud přetrvává doposud, použijí *pretérito perfecto*: „*Toda la semana ha llovido.*“. (Quesada Pacheco, 2001: 9-10)

Rádi bychom doplnili toto téma o poznatek, který nás zaujal během studia publikací Rafaela Lapesy, Lopeho Blanche a článku Quesada Pachecy. Vnímání slovesného času *pretérito perfecto* na území Mexika se podobá užití slovesné

opisné vazby *llevar* + *gerundio*, která má funkci popisu děje, který trvá od jistého bodu v minulosti až do přítomnosti. Příkladem: „*Llevo estudiando español tres años.*“ – mluvčí začal studovat před třemi lety a stále španělštinu studuje, to znamená, že děj je taktéž nedokonavý. Na tuto myšlenku nás přivedl lingvista Alarcos Llorach (1947), který přišel s novým termínem pro předpřítomný čas (*pretérito perfecto*), a to *pretérito ampliado*. Pokud by byl takto čas vnímán, věta „*He gritado en el bosque.*“ by znamenala, že od určité chvíle, co se mluvčí v lese nachází, tak křičí, a to až do současné chvíle. Kdybychom předpřítomný čas nahradili časem jednoduchým minulým (*pretérito indefinido*): „*Grité en el bosque.*“, bylo by jasné, že mluvčí již křičet přestal v určité chvíli v minulosti.

V několika svých publikacích Lope Blanch upozorňuje na to, že v Mexiku nedochází k omezování užití předpřítomného času (*pretérito perfecto*), ale že vlivem rozdílného vývoje jazyka na obou územích se význam pozměnil a takto přetrval až do přítomnosti. (Lope Blanch, publikace z let 1961-1989) Dále pak Quesada Pacheco cituje jeden z jeho nejznámějších výroků, který se snažil ve své studii objasnit i již zmíněný Pedro Martín Butragueño: „*Ni el pretérito compuesto está en vías de desaparición –al menos en México- ni ha habido confusión entre los valores de la forma simple y de la compuesta. Puede, eso sí, afirmarse que el uso mexicano de las dos formas de pretérito es **distinto** del uso castellano, pero no que en México se hayan confundido sus valores propios.*“ (Lope Blanch, 1972: 127-128)

4.3. Shrnutí kapitoly

Na závěr této kapitoly se pokusíme představit a shrnout hlavní body problematiky minulých časů na území Mexika, na kterých se oba zmínění autoři (Alarcos Llorach a Criado de Val) shodují. Zaměříme se zejména na to, jak na tuto danou problematiku nahlíželi. Graficky znázorníme konečnou verzi hlavních aspektů obou slovesných časů. Inspirovali jsme se publikací Pedra Martína Butragueña (2008: 20-21), který tyto body také zmiňuje.

Pretérito indefinido	<i>Valores aspectuales</i>	Perfectivo y puntual
	<i>Valor temporal</i>	Pasado

Minulý čas jednoduchý tedy spadá do kategorie časů minulých, vidově je dokonavý a jeho děj je v čase pevně umístěný.

Pretérito perfecto	<i>Valores aspectuales</i>	Durativo y reiterativo
	<i>Valor temporal</i>	(aún) Presente

Předpřítomný čas je považován za slovesný čas přítomný, jeho děj je přetrvávající a opakující se.

Zda tvrzení, která jsme si v této kapitole ukázali, platí nebo ne, si potvrdíme nebo naopak vyvrátíme v praktické části naší práce.

5. Historie a vývoj španělského jazyka na území Španělska a Mexika

Jak jsme si již na začátku uvedli, tématem této práce je především popis a rozbor slovesných časů minulých na území Mexika v kontrastu se Španělskem. Zaměřujeme se na čas předpřítomný (*pretérito indefinido*) a čas minulý jednoduchý (*pretérito perfecto*), jejich funkci porovnáváme především z hlediska diatopického. Nyní budeme pokračovat popisem španělštiny a jejím vývojem, který byl na obou územích odlišný.

Ačkoli španělština je platným, nikoli však oficiálním jazykem Mexika, má odlišná pravidla užití, než je tomu právě na Pyrenejském poloostrově. Tyto rozdíly můžeme nalézt ve fonetice, lexikologii, ale právě také v gramatice, zvláště pak v chápání slovesných časů a jejich použití v mluvě a psaném projevu.

Pro to, abychom zjistili, proč jsou rozdíly v užívání výše zmíněných slovesných časů, je třeba krátce shrnout vývoj historie obou zemí a jejich jazyků.

5.1. Mexiko – historie a vývoj jazyka

V této podkapitole shrneme historii a vývoj španělského jazyka v Mexiku. Veškeré informace ohledně historie Mexika budou podložené publikací Josého Vasconcelose Calderóna (*Breve historia de México, 1956*). Vzhledem k obsáhlosti a překladu knihy jsme vybrali ta nejdůležitější fakta a představíme je v textu níže.

Vývoj španělského jazyka na území Mexika má počátky v roce 1492, kdy Kryštof Kolumbus objevil Ameriku, neboli Nový Svět (*el Mundo Nuevo*). Objevením Ameriky začala kolonizace území, které bylo v tehdejší době označované jako Nové Španělsko (*la Nueva España*), trvalo to zhruba od roku 1519. Osídlování pro tehdy Evropany neznámého Mexika Španěly mělo nedožrnné následky. Od omezování jejich svobody, nucené otrokářské práce,

zabírání jejich pozemků a příbytků až po tzv. ‚převýchovu‘ ve věřící v Ježíše Krista. Tehdy domorodci mluvili nespočtem kmenových jazyků. Během kolonizace se obyvatelé Nového Světa, včetně nynějšího Mexika, museli naučit španělsky, aby se se svými veliteli dorozuměli.

Katoličtí králové podporovali Kolombusův průzkum z několika důvodů, tím nejpodstatnějším byly finance, které jim poskytla těžba cenných kovů na americkém území. Po tom, co vyčerpali veškerá těžiště a naleziště surovin a zničili mnohé z původních kultur, se odehrála v letech 1810-1821 válka za nezávislost (*la Guerra de Independencia*). Tu Mexiko roku 1821 vyhrálo a od Španělska se osamostatnilo, ačkoli samotné Španělsko porážku uznalo až roku 1836. Od této chvíle a o další roky později, se španělština na území Mexika rozvíjela jiným směrem, než tomu bylo ve Španělsku.

Výše jsme popsali vývoj civilizace v Mexiku během 16. až 19. století, nyní krátce objasníme vývoj španělského jazyka na daném území. Až do roku 1517, kdy bylo dnešní Mexiko objeveno, se zde nemluvilo jinak než jazyky kmenů, mezi nejznámější civilizace patří Mayové, Aztékové či Inkové. Jak se uvádí v publikaci *Cuestiones de la filología mexicana* (Universidad Nacional Autónoma de México, 2004: 26), která cituje Juana M. Lopeho Blanche, Mexičané si španělského jazyka vážili: „...*el castellano transplantado a México durante el siglo XVI no fue una modalidad popular, ni mucho menos vulgar, de nuestra lengua sino todo lo contrario: los primeros hispanomexicanos sintieron un gran respeto por el idioma, al cual cuidaron y cultivaron con esmero...*“.

Vývoj španělského jazyka byl ovlivněn právě jazyky, jako je *náhuatl*, řeč Aztéků. Tou se mluví až dodnes v menších oblastech Mexika. Míšením obou jazyků, jak španělštiny tak právě těch indiánských, mohly vznikat odlišnosti od dnešní kastilštiny, tedy nejčastěji používané a nejznámější formy španělštiny. „*Característica notable del español mexicano es la que se desprende de la influencia que sobre él han ejercido las lenguas amerindias*⁸.“ (UNAM, 2004: 28)

Znalost indiánských jazyků přetrvává až do současné doby, v celé Americe je dnes okolo 20 miliónů obyvatel, kteří hovoří minimálně jedním

⁸ Označení pro kmenové jazyky obecně

kmenovým jazykem. Ze statistiky, která byla prováděna v roce 1950 v Mexiku, vyšlo, že 3,6% lidí španělsky nemluví vůbec, 7,6% se řadí mezi bilingvní, a těch, kteří hovoří pouze španělsky, bylo 88,8%. Rozdílné výsledky pak přichází v jižní části Mexika, kde se například v oblasti Yucatánského poloostrova hovoří v 63,8% právě indiánskými jazyky. Přitom právě tam probíhala vůbec první španělská kolonizace. (Lapesa, 1981: 542)

Samozřejmě přichází v úvahu i fakt, že Mexiko je v těsné blízkosti se Spojenými státy americkými. Vývoj jazyka tedy mohl (a stále může) být ovlivněn anglickým jazykem a jeho gramatikou.

Dodnes je okolo 63 platných jazyků v celém Mexiku, včetně španělštiny. I proto je i nadále její vývoj ovlivňován. Například na poloostrově Yucatán stále převládá znalost mayských jazyků, nebo v centrálním Mexiku jazyk *chiapaneco*, který je znám pro své zachování osobního zájmena *vos*. (Lope Blanch, 2004: 31)

5.2. Španělsko – historie a vývoj jazyka

V této podkapitole se zaměříme na vývoj španělštiny (kastilštiny) na území Pyrenejského poloostrova. Veškeré níže uvedené poznatky budou opřeny o publikaci Rafaela Lapesy (*Historia de la lengua española, 1981*).

Španělský jazyk spadá do skupiny románských jazyků, tak jako jeho dnes již vymřelý předchůdce, latina. Právě ta je jedním z nejstarších jazyků vůbec. V průběhu dobývání Pyrenejského poloostrova ve 3. století před naším letopočtem během Puských válek se začala šířit právě i do západní Evropy. Během staletí se formovala, měnila a přizpůsobovala mluvčím vzhledem k sociální vrstvě a vzdělání jedince. Po pádu Římské Říše v 5. století našeho letopočtu latina i nadále přetrvávala a její mluvená (vulgární) forma byla základem pro vznik jazyků nových, mezi které patří i španělština.

Vpádem muslimů a násilným osidlováním španělské pevniny o další tři století později byl vývoj španělštiny ovlivněn. Dodnes pozůstatky muslimské kultury můžeme ve španělském jazyce, především v kastilštině, rozpoznat.

Denně užívaná slova, nejběžněji názvy jídla, jako jsou rýže (*el arroz*), pomeranč (*la naranja*), mrkev (*la zanahoria*), oběd (*el almuerzo*), olej (*el aceite*), nebo vodní meloun (*la sandía*) jsou původem z arabštiny. U těchto vybraných slov a při jejich bližším zkoumání přicházíme na to, že z většiny začínají na písmeno *a* a na to, že v jiných jazycích jim podobná slova stejného nebo podobného významu nejsou. Tyto poznatky jsou také převzaté z publikace Rafaela Lapesy (1981: 129-156)

Mezi 8. až 15. století se začal rozmáhat vliv i ostatních jazyků, které jsou užívány i nadále ve Španělsku, například katalánština, aragonština, asturština nebo leónština. Nedá se vymezit přesné období vzniku španělského jazyka, ale první písemný záznam v archaické španělštině pochází přibližně z 10. století. Jedná se o ručně psané texty nazývané *Glosas Emilianenses*, byly to takzvané ručně psané poznatky obsahující překlad nebo také připomínky k textu, který byl psán v latině. Lapesa (1981: 168-170) mimo to uvádí, že navíc v tomto období byl vývoj španělštiny ovlivněn také francouzštinou, která obsahuje prvky germánských jazyků.

Největší zvrát ve vývoji španělského jazyka a pravděpodobně i jeho dnešní podoby nastal v době vlády katolických králů Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského. Spojením těchto dvou zemí a tím i jejich jazyků, přiměnění lidu k jedné víře, pevná vláda a rozkvět země vytvořil stabilitu na Pyrenejském poloostrově. (Lapesa, 1981: 274) Jejich sňatek z roku 1469 napomohl vzniku Španělska jako jednotné země. V této době byla téměř ustálená dnešní podoba slovesa SER a jeho forma slovesného času jednoduchého minulého, tedy čas *pretérito indefinido*. (Lapesa, 1981: 281)

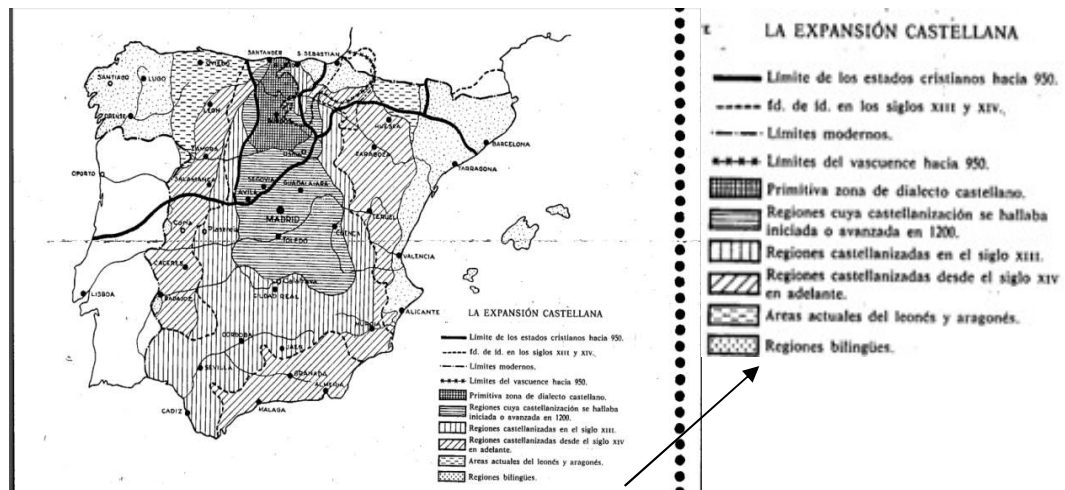
Rokem, který se zapsal nejen do španělských dějin, byl rok 1492. Muslimové byli po několikaleté válce vypuzeni z Pyrenejského poloostrova, katoličtí králové vyhráli bitvu o Granadu. Tímto skončila dlouhá éra utlačování Španělů. Na druhou stranu muslimové přinesli mnohé Španělsku svou kulturou. V tomto roce se vydal na svou plavbu Kryštof Kolumbus za cílem nalézt novou zemi, to se mu podařilo na podzim téhož roku. Poslední velice zásadní událostí pro Španělsko bylo sepsání první španělské gramatiky Antoniem Nebrijou. Lapesa (1981: 288) popisuje: „...*su clarividencia le hace observar los rasgos en*

que el castellano difiere del latín, y así son pocas las ocasiones en que le atribuye clasificaciones o accidentes inadecuados.“. Lapesa utvrzuje své předchozí poznatky důležitým významem vlády katolických králů a jejich snahu o sjednocení a znalost jazyka. Tuto myšlenku cituje samotného Nebriju: *„siempre la lengua fue compañera del imperio.*“ (Lapesa 1981: 289) Tento historický milník je nazýván *Siglo de oro*, neboli Zlaté století.

V druhé polovině 16. století se španělský jazyk, respektive kastilština, rozmáhal jak na Pyrenejském poloostrově na území, kde se mluvilo především dialekty jako je aragonština nebo asturština, tak právě v dobývaném Mexiku. Lapesa cituje Juana de Valdéseho (1535): *„la lengua castellana se habla no solamente por toda Castilla, pero en el reino de Aragón, en el de Murcia con toda el Andalucía y en Galizia, Asturias y Navarra, y esto aun hasta entre gente vulgar, porque entre la gente noble tanto bien se habla en todo el resto de Spaña.*“ Na této citaci můžeme vidět, že kastilština z 16. století má velice blízko k té dnešní z 21. století. (Lapesa, 1981: 298)

Slovesný čas *pretérito perfecto* se začal užívat a formovat do dnešní podoby již v druhé půlce 16. století. Z původního slovesa *aver* časem vzniklo *haber*, které se později začalo používat jako sloveso pomocné pro modelaci složených časů minulých. (Lapesa, 1981: 394-400)

Největším posunem pro moderní španělštinu bylo založení Španělské královské akademie (*Real academia española*) roku 1713 a vydání slovníku během let 1726-39 (*Diccionario de Autoridades*). (Lapesa, 1918: 419) Od této chvíle probíhaly jen minimální změny v jazyce, a to především po gramatické a fonetické stránce.

zdroj obrázku : Rafael Lapesa, *Historia de la lengua española*, 1981: str. 193

Dle vyobrazení struktury a rozvoje jazyka na Pyrenejském poloostrově podle Lapesy, se kastilština nejvíce rozmáhala až během 14. století a později. To znamená, že v době osidlování Ameriky kastilština nebyla na takové úrovni, aby mohla být předávána bez chyb.

5.3. Shrnutí kapitoly

Tuto problematiku rozdílnosti jazyka na španělském a mexickém území popisuje také Rafael Lapesa (1981: 535-536). Uznává, že rozdíly jsou patrné, ale snadno objasnitelné. Mezitím, co se různé dialekty na Pyrenejském poloostrově rozvíjely po několik staletí, v Mexiku se jazyk nerozvíjel, ale byl domorodcům předáván ve své zatím neustálené podobě. Problémem také bylo to, že během kolonizace jazyk učili sice Španělé, ale různého původu, takže jejich znalost ‚té správné‘ kastilštiny nemusela být úplná a bezchybná.

Je pravdou, že ve středověké španělštině byl spíše užíván minulý čas jednoduchý, tedy *pretérito indefinido*. Dodnes jsou případy, kdy v americké španělštině mluvčí použije čas *pretérito indefinido* v případě, kde by ve Španělsku preferovali *pretérito perfecto*. Například ale v Argentině nebo Bolívii je tomu naopak a upřednostňují užití předpřítomného času (*pretérito perfecto*) nad jednoduchým časem minulým (*pretérito indefinido*). (Lapesa, 1981: 589-590)

Diachronickým vývojem španělského jazyka na území Mexika a Španělska se dále zabývat nebudeme. V navazující praktické části se zaměříme na užití časů minulých a jejich frekvenci v textech 21. století. Zda jsou doposud rozdíly ve vnímání a používání minulých slovesných časů v Mexiku oproti Španělsku či nikoli potvrdíme nebo vyvrátíme v praktické části této práce.

III. Praktická část

1. Korpusová analýza

V této části naší práce se budeme věnovat slovesným časům minulým, konkrétně minulému času jednoduchému (*pretérito indefinido*) a času předpřítomnému (*pretérito indefinido*). Pracovat budeme s on-line korpusy, ve kterých budeme vyhledávat příklady dokumentů pocházející z Mexika a Španělska. Mezi korpusy, které jsme pro práci vybrali, je *Corpes XXI*, který spravuje Španělská královská akademie (*RAE*) a *Araneum Hispanicum Maius* spadající pod Český národní korpus (*ČNK*). Při zpracování níže uvedených informací jsme vycházeli z internetových stránek *RAE* a *ČNK*.

Korpus *Corpes XXI* je vytvořen pod záštitou Španělské královské akademie (*RAE*), zpracovává texty od roku 2001 do roku 2018. Nabízí jak texty psaného, tak mluveného jazyka od autorů ze Španělska, Ameriky, Filipín a Rovnické Guiney. Dohromady korpus *Corpes XXI* tvoří databázi s více než 285 tisíci dokumenty⁹.

Korpusy *Araneum* jsou cizojazyčné korpusy zpracované Českým národním korpusem (*ČNK*). V současnosti pokrývají dohromady 14 světových jazyků včetně španělštiny. My budeme pracovat s korpusem *Araneum Hispanicum Maius*, který patří k těm obsáhlejším¹⁰. Obsahují především články z webových stránek a blogů.

Tyto dva korpusy jsme vybrali kvůli jejich odlišným aspektům. Zatímco v korpusu *Corpes XXI* budeme vyhledávat v dokumentech psaných akademických, korpus *Araneum Hispanicum Maius* je zaměřený na texty, které se blíží mluvenému jazyku. Předpokládáme, že kontrast mezi těmito dvěma korpusy

⁹ Data k prosinci roku 2018

¹⁰ Dostupné jsou i korpusy *Minus*, které obsahují zhruba 10% obsahu korpusů *Maius*

se promítne i do výsledků hledání. Příklady, které dohledáme, porovnáme v rámci zemí, ze kterých dokumenty pochází. Konečné výsledky vyhodnotíme a srovnáme je s tvrzeními, která jsme si uvedli v teoretické části této práce (4. kapitola). Cílem bude teorie potvrdit nebo vyvrátit.

2. Práce s korpusem *Corpes XXI*

V první části této práce budeme vyhledávat v korpusech Španělské královské akademie (RAE). Rozhodli jsme se vyhledávat v korpusech *Corpes XXI* a zaměříme se na výskyt minulých časů *pretérito perfecto* a *pretérito indefinido* ve spojení s vybranými adverbii, které budou NUNCA, TODAVÍA a JAMÁS. Vybrali jsme tato příslovečná určení z toho důvodu, že ve většině gramatik jsou všechna dohledatelná jako adverbia kompatibilní s oběma slovesnými časy. Budeme porovnávat užití minulého času jednoduchého a předpřítomného času v Mexiku a ve Španělsku.

internetový zdroj: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES)*. <<http://www.rae.es>>

2.1. Príslovečné určení času NUNCA

Podle gramatiky Francisca Mattheo Bona (2005: 121-157) je kompatibilní jak s předpřítomným časem (*pretérito perfecto*), tak s časem minulým jednoduchým (*pretérito indefinido*). Podle výukových materiálů a učebnic španělštiny je příslovce NUNCA spojováno právě s předpřítomným časem. Je to z toho důvodu, že skutečnost, o které mluvíme, že se nikdy nestala, se může ještě změnit. Užití těchto dvou časů je rozdílné, jak ve Španělsku, tak v Mexiku, jak jsme se již dočetli o několik kapitol výše v teoretické části této práce.

Do vyhledávání v korpusech CORPES XXI jsme při prvním hledání zadali do kolonky heslo (*lema*) adverbio NUNCA, hledání jsme omezili na oblast Mexika (*origen*), na text psaný (*medio*) a dokumenty akademické (*tipología*). Rozhodli jsme se hledání takto omezit z toho důvodu, že v psaném projevu, zvláště pak v akademických publikacích, se předpokládá, že autor použije správnou gramatiku. Stejně vyhledávání uskutečníme i u zbylých dvou adverbíí a v další kapitole i v případě textů pocházejících ze Španělska.

Veškeré zmíněné příklady (str. 48-54) pocházejí z internetových korpusů *Corpes XXI*. (*internetový zdroj*: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) del Español del Siglo XXI (CORPES). <http://www.rae.es>, datum hledání: 11.4.2019)

internetový zdroj: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES)*. <<http://www.rae.es>>

Časové omezení jsme stanovili od roku 2001 až do roku 2011, abychom případné změny nebo rozdíly v jazyce zaznamenali v rámci desetiletí. Po zadání dotazu a filtraci požadovaných textů (viz fotografie výše) bylo vyhledáno ve 143 dokumentech 405 případů (od roku 2001 do roku 2011 jich bylo 266). Z toho většina patřila budoucím časům, jako například: „*Un muchacho muy joven me aseguró que nunca se casaría¹¹ con una mujer.*“.

Mezi minulými časy převažoval čas *pretérito indefinido* v celkem 72 případech: „*Nunca recibieron una amplia y eficaz atención.*“. Dohromady 27 případů bylo v souvislosti s předpřítomným časem (*pretérito perfecto*): „*En esa medida, es obvio que tratan de explicar una realidad que ya no existe (y que quizá nunca ha existido).*“. Velké množství nalezených dokumentů obsahovalo

¹¹ Užití nepřímé řeči

slovesný čas *pretérito pluscuamperfecto*: „Negar la dependencia de la Administración Pública del sistema político – sobre todo de los partidos – y otorgarle una autonomía que nunca **había tenido**, por ejemplo a través de las reformas administrativas.“

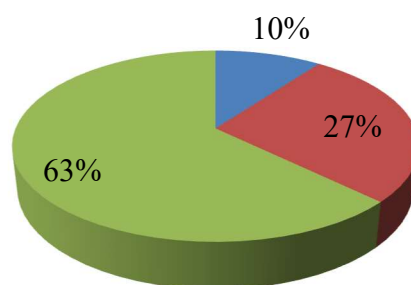
internetový zdroj: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) del Español del Siglo XXI (CORPES). <<http://www.rae.es>>

Totožné hledání jsme uskutečnili i v dokumentech pocházejících ze Španělska, bylo nalezeno 798 výsledků ve 190 dokumentech (515 do roku 2011 včetně). Stejně tak jako v mexických dokumentech, se vyskytovalo mnoho případů jak s budoucími časy, tak i s časem přítomným. *Pretérito perfecto* se objevovalo v 64 výsledcích: „Nunca **ha sido** tan necesaria como hoy la mediación de los poetas.“, čas *pretérito indefinido* v celkem 76 případech: „Aunque nunca **dejó** de escribir poemas, sus publicaciones muestran un llamativo vacío en este género.“. (REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) del Español del Siglo XXI (CORPES). <http://www.rae.es>, datum hledání: 11.4.2019)

Následující grafy (str. 50-65) popisují výsledky hledání v korpusech. Užití času předpřítomného (*pretérito perfecto*) bude označováno jako ‚perfecto‘, čas minulý jednoduchý (*pretérito indefinido*) jako ‚indefinido‘ a část označovaná ‚ostatní‘ představuje výsledky hledání, kterými se v této práci zabývat nebudeme.

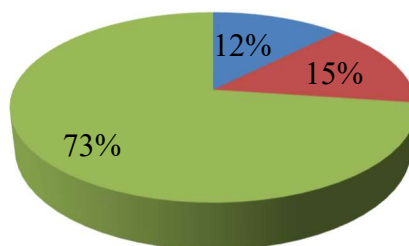
Užití adverbia NUNCA v Mexiku

■ *perfecto* ■ *indefinido* ■ *ostatní*

Užití adverbia NUNCA ve Španělsku

■ *perfecto* ■ *indefinido* ■ *ostatní*

Na grafech popisující užití minulých časů v návaznosti na adverbium *nunca* je zřejmý rozdíl. Ve Španělsku je užití obou časů víceméně vyrovnané, v Mexiku převládá slovesný čas *pretérito indefinido* nad časem *pretérito perfecto* téměř trojnásobně.

2.2. Přísluvečné určení času TODAVÍA

Dle publikace Matteho Bona (2005: 125) je adverbium TODAVÍA častěji užíváno s předpřítomným časem (*pretérito perfecto*) než s časem minulým jednoduchým (*pretérito indefinido*). V příkladech v dalších gramatikách a učebnicích se taktéž vyskytuje spíše s časem předpřítomným. (*USO de la gramática española* aj.)

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA

Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES) Versión beta (0.91) Cerr

Concordancias | Coapariciones | Configuración | Ayuda | Modo de cita | Sugerencias

Lema **todavía** Forma Clase de palabra (Todos) Grafía original - Subcorpus + Proximidad

Subcorpus Limpiar

Título Autor Fecha de clasificación

Origen (Todos) América España Zonas lingüísticas Caribe continental Chilena México y Centroamérica Países Guatemala Honduras México

Medio (Todos) Escrito Oral Bloque Ficción No ficción Soporte Internet Libro Tema Actualidad, ocio y vida cotidiana Artes, cultura y espectáculos Tipología (Todos) Académico Biografía memoria

Marcas Cursiva Negrita Subrayado Versalitas

+ - Concordancia Estadística Nueva consulta

internetový zdroj: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) del Español del Siglo XXI (CORPES). <<http://www.rae.es>>

Filtrace výsledků je stejná, jako tomu bylo u předchozího adverbia. V Mexiku bylo nalezeno 163 dokumentů s celkem 418 příklady (301 do roku 2011 včetně). Z toho pouhých 18 příkladů obsahovalo předpřítomný čas: „*En México, sin embargo, ambos aspectos todavía no han sido analizados teóricamente ni desarrollados en las sentencias de nuestros jueces.*“ a pouze tři výsledky byly u času minulého jednoduchého: „*El año pasado todavía hicimos las compras de medicamentos.*“. Největší zastoupení měl čas přítomný: „*Su función no está clara todavía.*“.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA

Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES) Versión beta (0.91) Cerra

Concordancias | Coapariciones | Configuración | Ayuda | Modo de cita | Sugerencias

Lema **todavía** Forma Clase de palabra (Todos) Grafía original - Subcorpus + Proximidad

Subcorpus Limpiar

Título Autor Fecha de clasificación

Origen (Todos) América España Zonas lingüísticas (Todos) España Países España

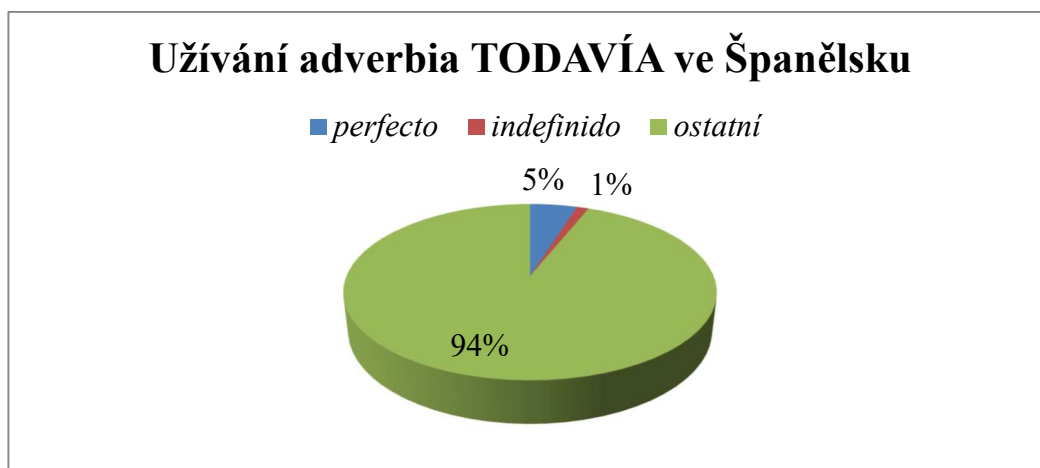
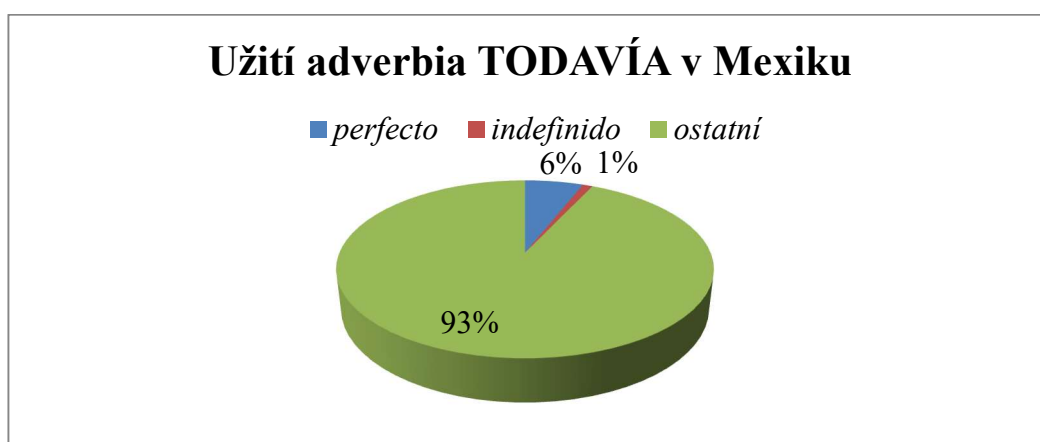
Medio (Todos) Escrito Oral Bloque Ficción No ficción Soporte Internet Libro Tema Actualidad, ocio y vida cotidiana Artes, cultura y espectáculos Tipología (Todos) Académico Biografía memoria

Marcas Cursiva Negrita Subrayado Versalitas

+ - Concordancia Estadística Nueva consulta

internetový zdroj: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) del Español del Siglo XXI (CORPES). <<http://www.rae.es>>

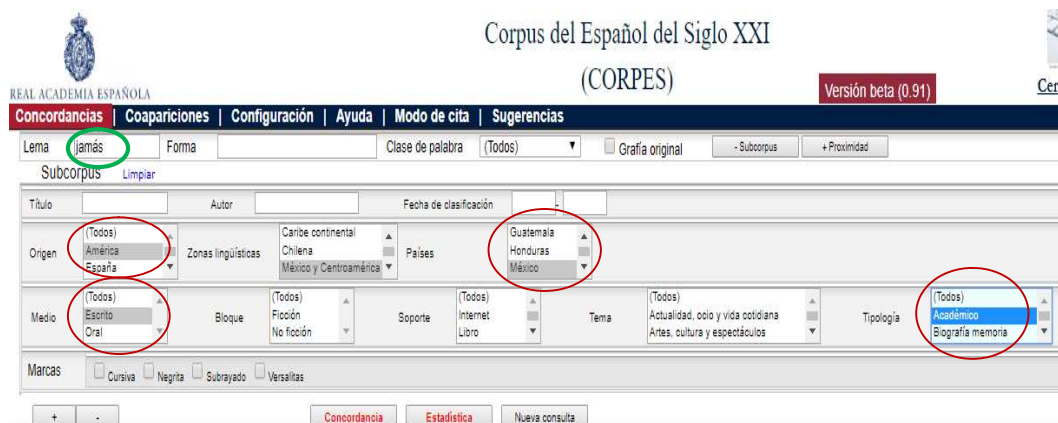
Oproti tomu ve Španělsku bylo nalezeno mnohem více příkladů s minulými časy. *Pretérito perfecto* se vyskytovalo v celkem 28 případech: „*Los comercializadores convencionales todavía no han entrado de lleno en el mercado ecológico, pero su nivel de conocimiento y sensibilidad hacia esta producción ha aumentado.*“ a *pretérito indefinido* v sedmi: „*Todavía se produjeron algunas manifestaciones.*“. Stejně jako na území Mexika bylo nalezeno nejvíce příkladů v přítomném čase: „*Todavía hoy se publican ensayos sobre Unamuno.*“. Od roku 2001 do roku 2011 včetně bylo nalezeno celkem 573 souborů. (REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) del Español del Siglo XXI (CORPES). <<http://www.rae.es>>, datum hledání: 11.4.2019)

U adverbia *todavía* nejsou v užití při porovnání Španělska a Mexika rozdíly, na počet nalezených dokumentů je rozdíl v jednom procentu u času *pretérito perfecto*, kde je 6% zastoupeno v Mexiku, 5% ve Španělsku.

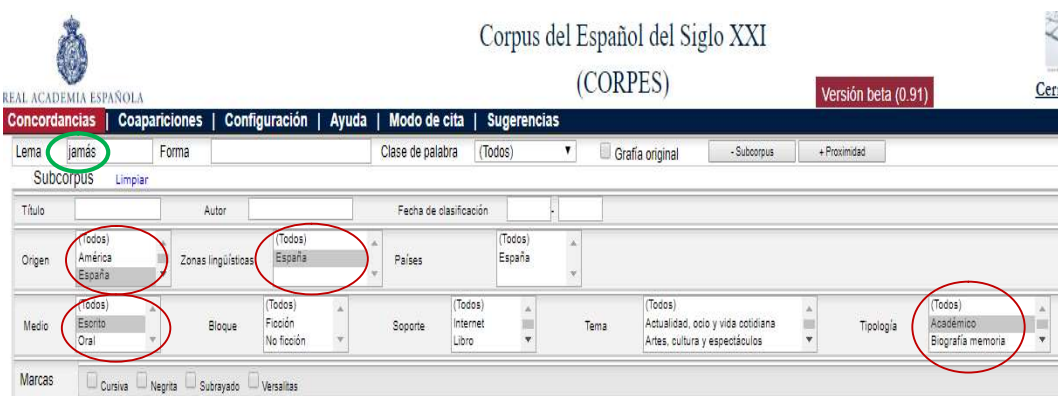
2.3. Příslovečné určení času JAMÁS

Dalším hledaným adverbium bylo příslovce JAMÁS, které je synonymem pro naše úplně první hledané adverbium NUNCA. Výsledky hledání by tedy měly být minimálně podobné. Dokumenty jsme v korpusech filtrovali stejně, jako v předešlých případech, tedy na texty akademické a psané.

internetový zdroj: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) del Español del Siglo XXI (CORPES). <<http://www.rae.es>>

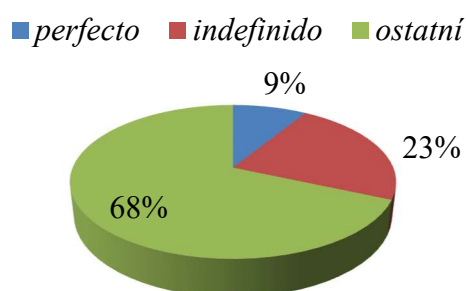
Po zadání vyhledání na území Mexika bylo nalezeno 33 dokumentů se 77 případy (s 57 příklady do roku 2011 včetně). Z toho celkem 13 příkladů s minulým časem jednoduchým: „*Los mexicanos jamás fueron los hombres de mar.*“ a pouhých pět s časem předpřítomným: „*Jamás te ha impedido ser un buen hijo.*“. Zbylé příklady obsahovaly převážně ostatní minulé časy, nebo čas jednoduchý budoucí.

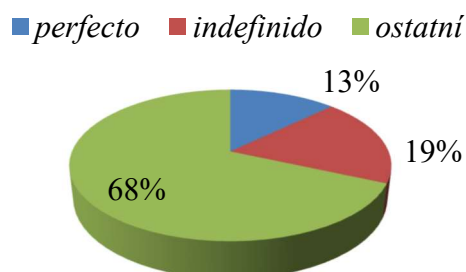
internetový zdroj: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) del Español del Siglo XXI (CORPES). <<http://www.rae.es>>

Ve španělských dokumentech se výsledky příliš neliší, v celkem 117 případech do roku 2011 bylo nalezeno celkem 15 vět obsahujících čas *pretérito perfecto*: „*Pero jamás he sentido que ser proamericano me obligue a ser antieuropeo.*“. Čas *pretérito indefinido* se vyskytoval ve 22 případech: „*Pero el misterio jamás fue resuelto a satisfacción de todos...*“ (REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) del Español del Siglo XXI (CORPES). <<http://www.rae.es>> , datum hledání: 11.4.2019)

Užití adverbia JAMÁS v Mexiku

Užití adverbia JAMÁS ve Španělsku

U adverbia JAMÁS jsou o něco větší rozdíly, než tomu bylo u předchozích adverbii. Ve Španělsku je užití času *pretérito perfecto* a *pretérito indefinido* bez větších rozdílů, oproti tomu v Mexiku je čtenější užití času minulého jednoduchého oproti času předpřítomnému.

2.4. Shrnutí vyhledávání v korpusech *Corpes XXI*

Průzkumem v korpusech *Corpes XXI* jsme si měli potvrdit či vyvrátit, zda:

1. je užívání slovesného času *pretérito perfecto* omezeno na území Mexika či nikoli, popřípadě v jakém rozsahu
2. se obyvatelé Mexika opravdu přiklání spíše k užívání minulého času jednoduchého v porovnání s užitím času předpřítomného – to jsme vyhledávali ve spojitosti s prototypickými adverbii ve španělských a mexických dokumentech
3. je užití daných adverbii podmíněno slovesnými časy a naopak

Největší rozdíly mezi oběma slovesnými časy jsme dohledali u adverbii NUNCA a JAMÁS, která mají totožný význam. U obou adverbii bylo užití času *pretérito perfecto* v rámci Španělska vyšší, než tomu bylo na území Mexika. V případě hledaného adverbia TODAVÍA převažovalo užití času předpřítomného nad časem minulým jednoduchým jak ve španělských tak v mexických textech. Potvrdilo se nám, že v Mexiku je užití času minulého ve spojení s danými adverbii častější, než je tomu ve Španělsku, kde je užití obou minulých časů vyvážené.

3. Práce s korpusem *Araneum*

V druhé části naší práce budeme vyhledávat příklady v korpusech *Araneum Hispanicum Maius*. Korpusy *Araneum* jsou založené na webových stránkách a blozích, proto by vyhledané dokumenty měly být blíže mluvenému jazyku, než tomu bylo u korpusů Španělské královské akademie. Mimo to jsou korpusy založené především na textech z posledních let, takže data budou aktuálnější. Vyhledávání v korpusech *Araneum* bude kontrastem práce, kterou jsme učinili v korpusech *Corpes XXI*, kde jsme vyhledávali v psaných akademických dokumentech.

Rozhodli jsme se vyhledávat pomocí CQL dotazu, který jsme zformovali do požadovaných vzorců dle jednotlivého druhu dotazu¹². Zaměříme se na frekvenci užití jednotlivých sloves v daném slovesném čase, kterým bude *pretérito indefinido* na území Mexika a Španělska. Zkoumání časů omezíme pouze na čas předpřítomný, a to ze dvou podstatných důvodů:

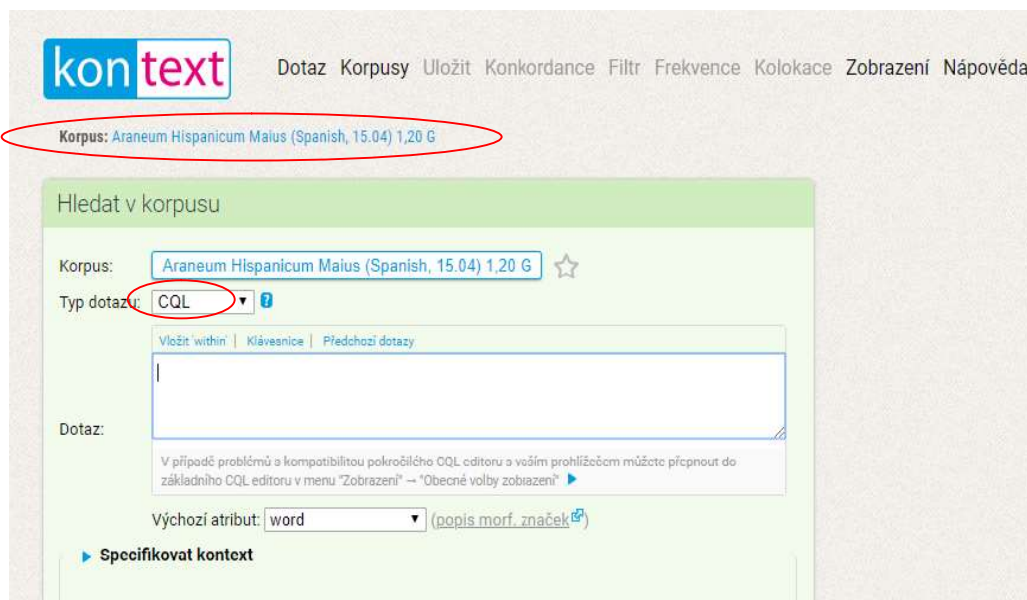
Prvním důvodem je ověření si teorie několika světově uznávaných hispanistů, a to ta, že čas *pretérito perfecto* a jeho užití z mexické mluvy nemizí (ani se tomu tak nestane do budoucna), a fakt, že Mexičané jeho význam nezaměnili. „*Ni el pretérito compuesto está en vías de desaparición –al menos en México- ni ha habido confusión entre los valores de la forma simple y de la compuesta. Puede, eso sí, afirmarse que el uso mexicano de las dos formas de pretérito es **distinto** del uso castellano, pero no que en México se hayan confundido sus valores propios.*“ (Lope Blanch, 1972: 127-128) Tímto tématem jsme se blíže zabývali v teoretické části této práce (4. kapitola).

Druhým důvodem je složité a nepřehledné vyhledávání CQL dotazu v korpusech *Araneum*, kde jsou výsledky pro čas *pretérito indefinido* nerelevantní. Při zadání dotazu v požadovaném formátu CQL¹³ jsou vyhledány převážně ostatní slovesné časy, než se kterými pracujeme. I proto jsme se rozhodli opřít se o výše uvedenou teorii a vyhledávat pouze příklady času předpřítomného (*pretérito perfecto*).

¹² Dotaz zaměřený na daný slovesný čas, u času *pretérito perfecto* ve formátu: `[lemma="haber"][tag="VLadj"]`

¹³ Pro čas *pretérito indefinido*: `([tag="V.*"] & (word=".*[éi]"))`, 1. os. č. jed.

Příklady, kterými podložíme naše vyhledávání v korpusech, budou převzaty z internetových stránek online korpusů *Araneum Hispanicum Maius*. (Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, datum hledání 12.4.2019)

internetový zdroj: Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

3.1. Frekvence užití času *pretérito perfecto*

První hledání v korpusech jsme zadali pro výsledky času předpřítomného na území Mexika. Dotaz jsme zadali v podobě tagového dotazu, který jsme speciálně zformulovali pro potřeby našeho výzkumu a který je upřesněn v tabulce níže.

internetový zdroj: Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

Výsledky jsme omezili na 100 náhodný vzorků z důvodu vysoké frekvence výsledků. Důležité je zmínit, že po zadání dotazu nám korpus nevyhledal pouze slovesný čas *pretérito perfecto*, ale veškeré složené slovesné časy tvořené

pomocným slovesem HABER. Proto bylo třeba odfiltrovat ostatní časy, kterými se nebudeme zabývat. Celkem 74 výsledků ze 100 patřilo času předpřítomnému (*pretérito perfecto*). Mezi dalšími nejvíce frekventovanými časy bylo *pretérito pluscuamperfecto* v celkem 12 případech.

Vůbec nejčastějším slovesem bylo *tener* a *ver*, dále *venir*, *ir* a *encontrar*. Nejméně se pak vyskytovala slovesa zvrtná (jako např. *peinarse*, *llamarse*, *encontrarse* aj.). Nejčastěji byla užita slovesa pohybu (*ir*, *venir*) a dynamická slovesa (*trabajar*, *expresar*, *pasar*).

Prototypická adverbia se vyskytovala pouze ve dvou případech a pouze jeden z nich byl vázán na *pretérito perfecto*, druhý se pojil s časem *pretérito pluscuamperfecto*.

1. „*Hoy nos hemos reunido.*“
2. „*Esa tarde se habían encontrado relajado en casa.*“

(Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, datum hledání: 12.4.2019)

U zbylých příkladů času předpřítomného se autor textu mohl řídit svými pocity, nikoli pravidly španělské gramatiky. Tímto se nám potvrzuje teorie Alarcose Lloracha, kterou jsme si představili v teoretické části této práce.

1. „*La contaminación de los ríos de México ha ido en aumento.*“
2. „*Uno de ellos ha vivido desde muy pequeño la represión.*“

(Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, datum hledání: 12.4.2019)

Vyhledávání ve španělských dokumentech probíhalo stejně, jako tomu bylo u dokumentů pocházejících z Mexika. Ve vzorku sta dokumentů bylo nalezeno 6 vět obsahujících čas *pretérito pluscuamperfecto*, 5 vět bylo vyjádřeno pomocí konjunktivů (*subjuntivo*) minulých časů a 4 věty byly v infinitivním tvaru slovesa HABER. Největší zastoupení měl čas předpřítomný s 83 výsledky.

Často se vyskytovala tzv. *verba dicendi*, neboli slovesa sdělení: *decir*, *contar*, *explicar*. Nejčastější zastoupení, celkem v pěti případech, mělo sloveso pohybu *ir* a pomocné sloveso *tener* v celkem čtyřech příkladech. Mnohem častěji se vyskytovala prototypická adverbia vázající se na *pretérito perfecto*, celkem jich

bylo 11, z toho se nejčastěji objevovala adverbia *hoy, esta semana, este mes, de momento, ahora mismo a aún*.

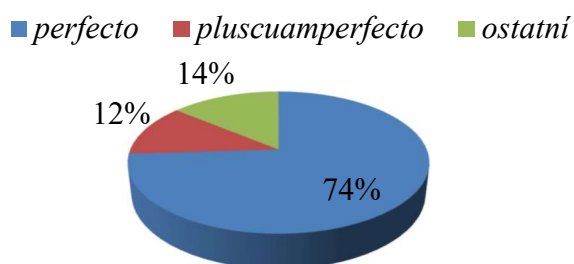
1. „*Hoy se me han pegado tanto las sábanas que debo parecerme más a una magdalena que a un ser humano.*“
2. „*Este fin de semana se ha convocado la concentración de Harley Davison.*“

Překvapujícím zjištěním pro nás bylo užití předpřítomného času spolu s datem, u kterého je běžné užití času *pretérito indefinido* (děj uzavřený a přesně stanovený).

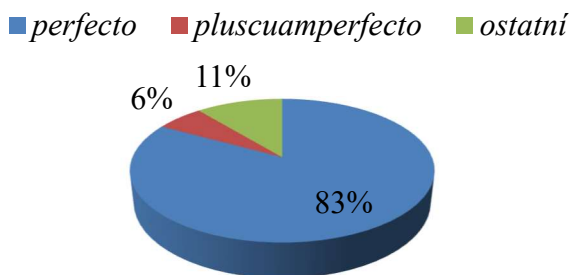
3. „*Se ha mostrado satisfecho de 2011, un año en el que el mayorista ha facturado 182 millones de euros.*“

(Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, datum hledání: 12.4.2019)

Užití slovesných časů minulých na území Mexika

Užití slovesných časů minulých na území Španělska

Na uvedených grafech je zachyceno užití složených časů minulých a jejich frekvence užití. Slovesný čas *pretérito perfecto* je označen jako ‚perfecto‘, čas *pretérito pluscuamperfecto* jako ‚pluscuamperfecto‘. V Mexiku je užití obou časů dle vyhledaných příkladů vyrovnaný, ve Španělsku převažuje užití času *pretérito perfecto*.

Frekvence	MEXIKO	Počet	Frekvence	ŠPANĚLSKO	Počet
1	haber tener	7	1	haber ir	5
2	haber ver	5	2	haber tener	4
3	haber venir	3	3	haber dar	3
4	haber ir	3	4	haber realizar	3
5	haber encontrar	3	5	haber poner	3
6	haber trabajar	2	6	haber preparar	2
7	haber registrar	2	7	haber decir	2
8	haber llamar	2	8	haber conseguir	2
9	haber alcanzar	2	9	haber contar	2
10	haber encargar	2	10	haber leer	2

zdroj dat: Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz> (datum hledání: 12.4.2019)

Tabulka výše popisuje frekvenci užití jednotlivých sloves v čase *pretérito perfecto* na území Španělska a Mexika. Data jsou seřazena dle četnosti užití. Daný počet výskytů je na náhodný vzorek 100 dokumentů.

3.2. Vyhledávání slovesných časů v korpusech *Araneum* dle prototypických adverbíí a adverbíálního spojení

Dále jsme se zaměřili na vyhledávání slovesných časů dle příslovečných určení času, které jsme praktikovali i v případě korpusů *Corpes XXI*. Tentokrát jsme zvolili dvě adverbia a jedno adverbíální spojení: HOY, AYER a ESTA MAÑANA. Dle většiny gramatik (*Gramática Comunicativa del español*, *La Nueva gramática de la lengua española*, *Gramática didáctica del español* aj.) jsou HOY a ESTA MAÑANA prototypická s užitím předpřítomného času (*pretérito perfecto*) na rozdíl od AYER, které se většinou pojí s minulým časem jednoduchým (*pretérito indefinido*).

Lze předpokládat, že výsledky budou odlišné od hledání v korpusech Španělské královské akademie ze dvou důvodů. Prvním je fakt, že tentokrát budeme pracovat s jinými adverbii, která jsou od těch předchozích prototypická pouze pro jeden ze slovesných časů, se kterými pracujeme. Druhým faktem je to, jak jsme si již zmínili, že texty v korpusech *Araneum* jsou novější a jsou blíže mluvenému jazyku.

Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius, verze 15.04*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

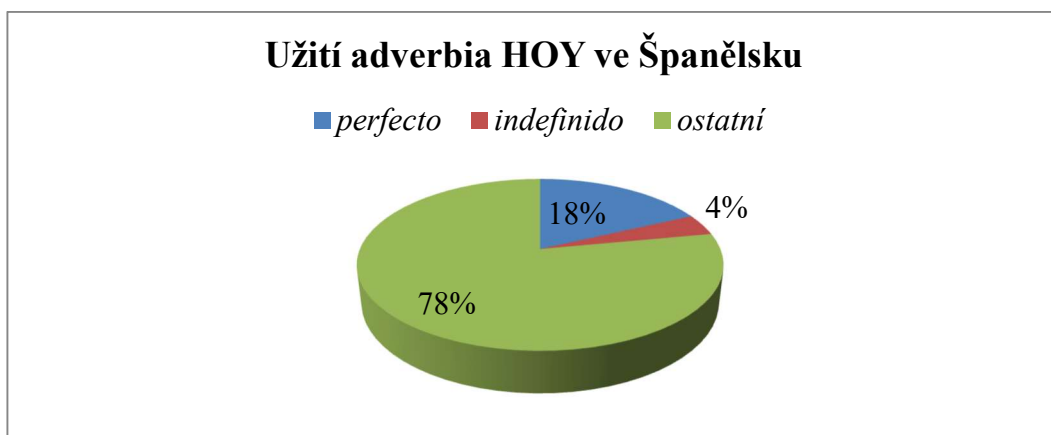
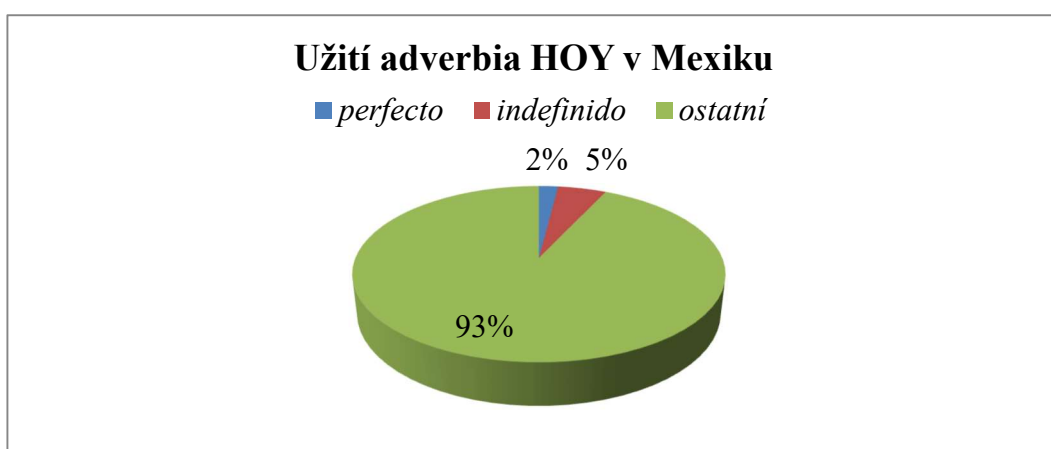
3.2.1. Adverbium HOY

První hledání jsme učinili v dokumentech z mexických zdrojů. Výsledky jsme omezili pomocí konkordance na 100 vzorků, abychom docílili co nejpodobnějších a nejrelevantnějších výsledků v návaznosti na přechozí vyhledávání. Jak jsme výše zmínili, adverbium HOY je prototypické pro *pretérito perfecto*, ovšem ze 100 náhodných výsledků byly pouhé dva s použitím času předpřítomného. V dalších pěti příkladech se vyskytovalo *pretérito indefinido*. Příslowecné určení času HOY se stejně tak může vázat s přítomným časem, což bylo také nejčastější možností.

1. *La vicesecretaria general del PSOE ha justificado hoy la huelga general.* “
2. *„El presidente municipal electo de Chihuahua asistió hoy al congreso de la unión.* “

Dále jsme hledali v textech pocházejících ze španělských blogů, kde jsme zadali stejný dotaz a stejný počet vzorků, jako v předchozích případech. Celkem se objevovalo 18 příkladů s časem *pretérito perfecto* a 4 příklady s časem *pretérito indefinido*. Ačkoli výsledky byly v některých případech irelevantní, například: „*En un comunicado publicado hoy, MOODY'S concluyó¹⁴ que...*“ a „*Hoy estás aquí. Has dicho¹⁵ palabras bonitas y muy sentidas.*“. Do konečných výsledků jsme započítávali i tyto dva příklady.

(Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, datum vyhledávání: 12.4.2019)

Dle námi nalezených informací je častější užití času *pretérito perfecto* ve spojení s adverbiem HOY na území Španělska, a to devítinásobně.

¹⁴ užití minulého času jednoduchého se nevztahuje na adverbium *hoy*

¹⁵ užití předpřítomného času ve větě navazuje na větu první

3.2.2. Adverbium AYER

Další hledané prototypické adverbium je AYER, které by se nejčastěji, dle námi dostupných a již zmíněných gramatik, mělo pojít s minulým časem jednoduchým (*pretérito indefinido*).

V mexických dokumentech bylo vyhledáno celkem 59 příkladů času *pretérito indefinido*:

1. „*Que 50 camiones dejen de circular implica una pérdida económica pero lo de ayer fue de una enorme ganancia cívica.*“

a pouze jeden příklad času *pretérito perfecto*:

2. „*En contra de lo que el viernes había anunciado el Dev-Team , ayer han vuelto a salir a través de Twitter.*“

Na území Španělska byly výsledky téměř totožné: 60 dokumentů s použitím času minulého jednoduchého a 3 s použitím času předpřítomného.

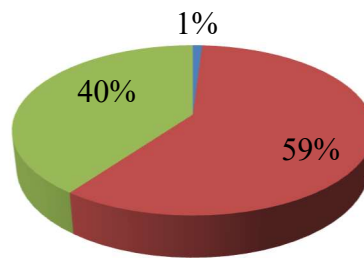
1. „*Ha ocurrido ayer por última vez, pero hay decenas de antecedentes.*“

2. „*¡Ayer fue un día muy especial!*“

(Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, datum vyhledávání: 12.4.2019)

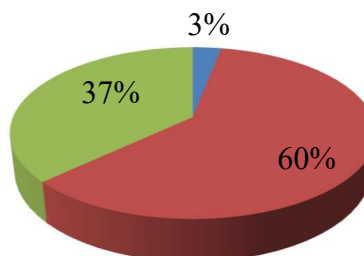
Užití adverbia AYER v Mexiku

■ *perfecto* ■ *indefinido* ■ *ostatní*

Užití adverbia AYER ve Španělsku

■ *perfecto* ■ *indefinido* ■ *ostatní*

Uvedené grafy popisují užití adverbia AYER na území Španělska a Mexika. Rozdíly v užití slovesných časů jsou zanedbatelné, jedná se o dvouprocentní rozdíl v užití času *pretérito perfecto*. Prototypicky se adverbium AYER váže s časem *pretérito indefinido*, což náš výzkum potvrzuje.

3.2.3. Adverbiální spojení ESTA MAÑANA

Posledním vyhledávaným příslovečným určením času je adverbiální spojení ESTA MAÑANA. Dle již výše uvedených informací by se toto slovní spojení mělo nejčastěji vyskytovat ve spojení s předpřítomným časem.

Vyhledáváním v mexických dokumentech jsme dosáhli překvapivých výsledků. Na 100 náhodných vzorků připadalo pouhých 6 příkladů, ve kterých se adverbiální spojení ESTA MAÑANA pojilo s předpřítomným časem (*pretérito*

perfecto). Nejčastěji se vyskytovaly věty ve spojení s časem minulým jednoduchým (*pretérito indefinido*), a to ve 48 příkladech.

1. „*La madera de Castilla y León, **ha presentado** esta mañana en Valladolid la vicepresidenta del Gobierno regional.*“
2. „*El jugador se **entrenó** esta mañana junto a sus compañeros y forma parte de la lista de convocados a la espera de una solución definitiva.*“

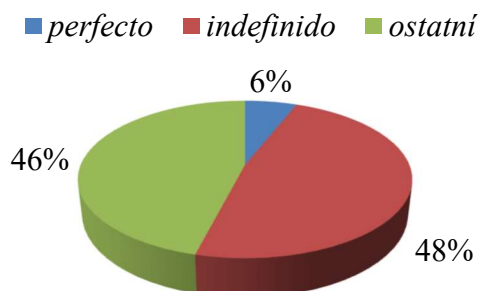
(Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, datum vyhledávání: 12.4.2019)

Texty pocházející ze španělských stránek potvrdili naši teorii, a to tu, že nejčastěji se námi hledané adverbiální spojení vyskytuje s časem předpřítomným, celkem v 51 příkladech ze sta. Čas minulý jednoduchý se v textech objevoval taktéž, dohromady ve 14 příkladech.

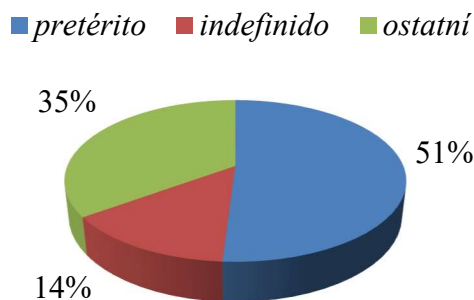
1. „*Esta mañana se **han realizado** tres sesiones en el centro de salud.*“
2. „*Esta mañana **salí** a correr los kilómetros que tenía pensado hacer anoche y que no hice por quedarme en casita*“

(Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius*, verze 15.04. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, datum vyhledávání: 12.4.2019)

Užití adverbialního spojení ESTA MAÑANA v Mexiku

Užití adverbialního spojení ESTA MAÑANA ve Španělsku

Výsledky hledání tohoto adverbia nám potvrzují, že v Mexiku převládá užívání času *pretérito indefinido* nad časem *pretérito perfecto*. Adverbium HOY je prototypické pro čas předpřítomný a to potvrzují data španělských textů.

3.3. Shrnutí vyhledávání v korpusech *Araneum*

Vyhledáváním v korpusech *Araneum* jsme došli k několika závěrům. U našeho prvního průzkumu jsme se zaměřili na užití času *pretérito perfecto*, které je na území Mexika o něco méně časté, než je tomu ve Španělsku. Frekvenci předpřítomného času jsme vyhledávali mezi nalezenými časy složenými.

Další analýzu jsme uskutečnili na základě prototypických adverbií a jejich užití s danými slovesnými časy, kde jsme zaznamenali rozdíly v užití na území Mexika a Španělska. Odlišnosti jsme shledali v použití předpřítomného času spolu

s prototypickým adverbium HOY a adverbiálním spojením ESTA MAÑANA, které reflektovalo největší rozdíl mezi Mexikem a Španělskem. V Mexiku se téměř většinově objevoval slovesný čas *pretérito indefinido*, oproti tomu ve Španělsku nad většinově čas *pretérito perfecto*.

Potvrdit tedy můžeme tvrzení Alarcose Lloracha a to, že mluvčí užije daný slovesný čas podle toho, jak situaci vnímá. V Mexiku intuitivní užívání slovesných časů převládá nad Španělskem, kde se více řídí pravidly užití jednotlivých slovesných časů. A to i přes to, že vyhledávání v korpusech *Araneum* je omezeno pouze na internetové zdroje a blogy, které jsou z psaných zdrojů nejbližší mluvené řeči.

„...la oposición entre el pretérito perfecto simple y el compuesto puede ser real o simplemente pensada o percibida por el hablante, en donde se vislumbra una relación subjetiva.“. (Quesada Pacheco, 75/2001: 9)

„Una misma realidad puede designarse con una u otra forma, dependiendo de la perspectiva (temporal o psicológica) que adopte el hablante.“. (Alarcos Llorach, RAE, 2000: 209)

Dále jsme došli k závěru, že tvrzení Pedra Martína Butragueñi bylo pravdivé, tento fakt jsme si potvrdili na základě práce s korpusem *Corpes XXI* a *Araneum Hispanicum Maius*.

„En el español de México existe una enorme diferencia, en lo que al uso del verbo se refiere, entre la lengua hablada y lengua literaria. ... en general la lengua escrita de México sigue normas ‚académicas‘, y el empleo de los tiempos verbales es muy semejante al español.“ (El Colegio de México, 2009: 18)

IV. ZÁVĚR

Tato bakalářská práce nese název Užívání časů minulých na území Mexika a hlavním tématem této práce je srovnání minulých časů na území Mexika a Španělska.

Práce je rozdělena na dvě části, první z nich je část teoretická, kde jsme problematiku slovesných časů uvedli a popsali, druhá je část praktická, ve které jsme potvrzovali a vyvraceli tvrzení a informace získané během práce teoretické.

Teoretickou část jsme začali úvodem do problematiky sloves a slovesných časů. Zaměřili jsme se především na slovesné časy minulé, které jsou tématem této práce. Pokračovali jsme problematikou názvosloví konkrétních slovesných časů minulých. Popsali jsme jejich formaci, užití a uvedli jsme si příkladové věty na časových osách. V další kapitole jsme se zabývali užíváním časů minulých na území Mexika a názory lingvistů na rozdílné vnímání časů *pretérito perfecto* a *pretérito indefinido*. Teoretickou část jsme uzavřeli historií a vývojem španělského jazyka na území Španělska a Mexika.

V praktické části jsme pracovali s korpusem Španělské královské akademie (*Corpes XXI*) a Českého národního korpusu (*Araneum Hispanicum Maius*). U korpusů *Corpes XXI* jsme se zaměřili na vyhledávání slovesných časů minulých. Na základě teoretické práce, kde jsme se soustředili především na čas předpřítomný (*pretérito perfecto*) a čas minulý jednoduchý (*pretérito indefinido*), jsme se zaměřili na vyhledávání výskytu těchto dvou slovesných časů v kolokacích s prototypickými adverbii (*nunca*, *todavía* a *jamás*). Tato adverbia jsme zvolili, abychom si potvrdili či vyvrátili teorii, která tvrdí, že všechna tři příslovečná určení času se mohou pojít s oběma uvedenými slovesnými časy. Zadaný dotaz jsme filtrovali podle časového rozhraní (od roku 2001 až do roku 2011) a typu textů (texty psané, akademické). Jednalo se jak o texty pocházející z Mexika, tak o texty ze Španělska. Ve výsledcích všech adverbii jsme jak v rámci území, tak co do difference v konečném počtu výskytů časů, neshledali zásadní rozdíly. S adverbii *nunca* a *jamás* se častěji pojil čas *pretérito indefinido*, s adverbium *todavía* čas *pretérito perfecto*.

Z těchto výsledků jsme vyvodili závěr, že rozdíly v užívání obou slovesných časů jsou nepatrné a potvrdili jsme si to, že s těmito adverbii se může vázat jak čas *pretérito perfecto*, tak *pretérito indefinido*. Tímto jsme uzavřeli práci s korpusem Španělské královské akademie *Corpes XXI* a pokračovali jsme ve vyhledávání v korpusech Českého národního korpusu *Araneum Hispanicum Maius*.

Korpusy *Araneum* jsou relativně nové korpusy obsahující texty z internetových blogů a stránek. Předpokládá se, že jazyk užívaný v těchto textech je neformální a podobá se rysům mluveného jazyka. Výsledky vyhledávání by se proto měly lišit od těch, které jsme realizovali v korpusech *Corpes XXI*. Práci s korpusem *Araneum* jsme se rozhodli rozdělit na dvě části, v první jsme se věnovali vyhledávání CQL dotazu pomocí speciálně upraveného tagování. Takto jsme vyhledávali četnost užívání složených časů, které jsme filtrovali a pracovali s daty, která souvisela se složeným časem *pretérito perfecto*. Výsledky hledání jsme omezili na náhodný vzorek 100 textů na území Mexika a Španělska. V obou případech se ze všech složených nejčastěji vyskytoval předpřítomný čas. Tedy ani tentokrát jsme neshledali rozdíly v užívání času *pretérito perfecto* v rámci námi hledaného území.

Druhou pasáž práce s korpusem *Araneum* jsme věnovali vyhledávání časů minulých v souvislosti s prototypickými adverbii, jako tomu bylo u korpusů *Corpes XXI*. Vybrali jsme odlišná příslovečná určení, *hoy* a *esta mañana* pro čas *pretérito perfecto* a *ayer* pro *pretérito indefinido*. Záměrně jsme vybrali dvě prototypická adverbia pro čas předpřítomný, který by podle teorií užívání časů minulých na území Mexika měl být odlišný od užívání tohoto času ve Španělsku. Tentokrát jsme došli k překvapivým výsledkům, prototypické adverbium času minulého jednoduchého *ayer* se většinou pojovalo s časem *pretérito indefinido*. Zbylá dvě adverbia se svým užíváním lišila na obou územích. K adverbium *hoy* se v Mexiku nejčastěji pojil čas přítomný a pouze ve dvou případech byl čas předpřítomný, naopak ve Španělsku byl v celkem 18 případech. Nejzásadnější rozdíl v užívání minulých časů byl zřetelný u adverbialního spojení *esta mañana*, u něj se nám potvrdila teorie Emilia Alarcose Lloracha (2000: 209), že mluvčí použije daný slovesný čas podle svého subjektivního pocitu. V Mexiku se s tímto

adverbiálním spojením téměř většinově pojil čas *pretérito indefinido*, ve Španělsku nad většinově čas *pretérito perfecto*.

Při vypracování tohoto tématu jsme si položili zásadní otázky, na které jsme si snažili odpovědět. Primární otázkou bylo, proč je jaký z minulých časů užitý a čím je podmíněný. Bylo nerealizovatelné kvalitativně posuzovat a přesně určit stanovy, které sloveso nebo slovesný čas se v jaké situaci užije. Proto jsme vyhledávali frekvenci užití časů, která by byla srovnatelná na území Mexika a Španělska. Na základě výsledků hledání v korpusech to bylo nemožné. Výsledky bohužel nebyly relevantní, každý z námi použitých korpusů je charakteristický v jiném ohledu, v korpusech Španělské královské akademie jsme se zaměřili na hledání psaného akademického textu, v korpusech Česného národního korpusu na texty z internetových blogů.

Z toho důvodu jsme se soustředili na kvantitativní analýzu vyhledaných sloves. Cílem bylo srovnat různé typy textů dostupné z obou zmíněných korpusů. Zjišťovali jsme, zdali užívání slovesných časů minulých přetrvává u určitých prototypických sloves, například z hlediska druhu sloves. Nalezených sloves bylo mnoho, a proto nebylo možné přesně stanovit, do jaké skupiny slovesa zařadíme, jak navrhují autoři gramatik (*Real Academia Española, Jiří Černý, Leonardo Gómez Torrego, Marie Čechová* aj.). Z toho důvodu jsme v práci neaplikovali kritéria, která stanovují jednotliví autoři, ale slovesa jsme seřadili podle absolutní frekvence v korpusu *Araneum Hispanicum Maius*.

Bylo obtížné určit, zda se naše výsledky shodují s teoriemi autorů, které jsme popsali v teoretické části této práce. Výsledky, které nám byly dostupné, jsou příliš heterogenní z důvodu výskytu velkého množství autorů odlišného původu, mnoho druhů textu a dalších faktorů ovlivňujících naše hledání.

Podle korpusové analýzy nebylo možné udělat relevantní a jednostranný závěr, všechna tvrzení uvedených autorů byla pravdivá.

V. CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

El tema del presente trabajo es *El uso de los tiempos verbales pasados en México (un estudio comparativo)*. El objetivo ha sido describir los tiempos verbales, su función y enfocarse en el uso de los tiempos pasados en el territorio de México y España, y también, su uso comparativo.

Para conseguir nuestros propósitos, dividimos este trabajo en dos partes, la teórica y la práctica. La parte teórica contiene cinco capítulos en los cuales nos dedicamos a determinar qué es el verbo y los tiempos verbales en general, según varios autores (*Čermák, Černý, Gómez Torrego*). Toda la información que hemos introducido la aplicamos en los ejes del tiempo y comentamos los ejemplos utilizados. Comparamos el uso de los tiempos verbales en el pasado. En el segundo capítulo, mostramos la problemática de la terminología de los tiempos verbales. Hemos trabajado con la publicación escrita por *Jiří Černý* (1968) donde menciona cuatro autores de Chequia y cuatro de España, y su terminología, la cual a continuación comentamos. Para clarificar toda la teoría, hemos creado unas tablas donde se hallan los autores y la terminología que es bastante amplia. Por otro lado, está enlazado con la problemática de traducción de los tiempos pasados mencionados, y además, escribimos referencias equivalentes en la lengua checa. En el siguiente capítulo, pasamos a las definiciones y al uso de tiempos verbales pasados, que en suma hay cinco. Cada uno lo describimos más detalladamente en subcapítulos, ponemos los ejemplos de uso y los tiempos los definimos según las razones de los autores españoles (*Leonardo Gómez Torrego, Miguel Ángel Quesada Pacheco, Real Academia Española*). En el cuarto capítulo, distinguimos el uso de los tiempos pasados, los concretizamos en el pretérito perfecto y el pretérito indefinido (según la terminología de *Leonardo Gómez Torrego*), este capítulo es apoyado por el estudio hecho por *Quesada Pacheco*. En esta parte, ya nos concentramos en las diferencias de uso de los pretéritos en México y en España. El capítulo queda completado con las opiniones de los lingüistas españoles. Toda la parte práctica la terminamos con la descripción de la historia mexicana y española, y con el desarrollo de la lengua hispana en los países dichos.

La parte práctica está destinada al análisis del corpus en el cual hemos investigado el estudio de los pretéritos descritos en la parte teórica. Nos enfocamos en el uso del pretérito perfecto y el pretérito indefinido en los textos de CORPES XXI (dirigido por la Real Academia Española) y ARANEUM HISPANICUM MAIUS (dirigido por *Český národní korpus*). El CORPES XXI contiene los textos del siglo XXI y ofrece tanto los textos de la lengua escrita como los de la lengua oral. La base del corpus ARANEUM HISPANICUM MAIUS está formada por los textos de las páginas web que provienen de los últimos años, de ahí que se suponga que la lengua será muy cercana a la lengua oral. Hemos elegido estos dos corpus para manifestar el contraste entre la lengua escrita (en la cual se presume el uso correcto de la gramática) y la lengua que se acerca al lenguaje oral (el caso de los corpus ARANEUM).

La primera investigación la hemos hecho en el CORPES XXI, donde hemos buscado los adverbios prototípicos para los pretéritos (el pretérito perfecto y el pretérito indefinido). Hemos escogido los adverbios TODAVÍA, JAMÁS y NUNCA que son, según la gramática de Francisco Matte Bon (año 2005), compatibles con ambos pretéritos mencionados. Los resultados los hemos limitado entre el año 2001 hasta el año 2011 para que se vean los cambios sustanciales durante una década. Hemos buscado en los textos escritos académicos tanto en España como en México. Los resultados de la investigación nos han confirmado que es más frecuente el uso del pretérito perfecto en España que en México. Junto con esto, en España se usa una mayor variedad de los pretéritos que en México, donde prefieren el uso del pretérito indefinido.

La segunda investigación la hemos ejecutado en los corpus ARANEUM HISPANICUM MAIUS, el trabajo lo hemos dividido en dos partes – en la donde empleamos la lema por medio de CQL y la fórmula especialmente ajustada. Así, hemos encontrado los resultados para el pretérito perfecto y otros tiempos verbales compuestos, los cuales están limitados por una muestra aleatoria (concretada en 100 ejemplos). Para terminar, los resultados los hemos organizado según la frecuencia del uso de verbos dados. Desgraciadamente, no hemos podido realizar lo mismo con el pretérito indefinido debido a que los resultados han sido considerados irrelevantes.

La última investigación en el corpus ARANEUM ha sido similar a la que hemos hecho en el CORPES XXI. Hemos escogido otros dos adverbios de tiempo y una expresión temporal (hoy, ayer y esta mañana). La diferencia entre la búsqueda en el CORPES y en ARANEUM se basa en que estos adverbios son prototípicos solamente para un pretérito – ayer para el pretérito indefinido, hoy y esta mañana para el pretérito perfecto. Los resultados también los hemos limitado por muestra aleatoria (concretamente, en 100 ejemplos) como en el caso del pasado. Ahora nos han salido resultados inesperados, la realidad es que el adverbio ayer se ha unido en la mayoría de los casos con el pretérito indefinido en ambos territorios. El cambio ha venido con el uso de los adverbios hoy y esta mañana. Ha salido que en México lo usan más en conexión con el pretérito indefinido aunque prototípicamente, debería estar acompañado por el pretérito perfecto.

Lo que nos han dado estas investigaciones han sido la verificación de las teorías dichas en la parte teórica. Los resultados no pueden ser absolutamente objetivos a causa de la alta presencia de varios hechos como por ejemplo, los diferentes tipos de textos o los distintos autores. Hemos comprobado las teorías que nos dicen que el uso de los pretéritos depende del hablante y de sus emociones, y de los sentimientos en aquel momento. También que el uso de pretérito indefinido en México es más ampliado que en España, donde se dirigen más por la gramática incluso en la lengua oral. En México siguen normas en la lengua escrita y no tanto en la lengua oral.

„...la oposición entre el pretérito perfecto simple y el compuesto puede ser real o simplemente pensada o percibida por el hablante, en donde se vislumbra una relación subjetiva.“. (Quesada Pacheco, 75/2001: 9)

„Una misma realidad puede designarse con una u otra forma, dependiendo de la perspectiva (temporal o psicológica) que adopte el hablante.“. (Alarcos Llorach, RAE, 2000: 209)

„En el español de México existe una enorme diferencia, en lo que al uso del verbo se refiere, entre la lengua hablada y lengua literaria. ... en general la lengua escrita de México sigue normas ,académicas‘, y el empleo de los tiempos verbales es muy semejante al español.“ (El Colegio de México, 2009: 18)

VI. Seznam citované literatury

- ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 2000. Nebrija y Bello. ISBN 84-239-7916-4
- CASTRO, Francisca. *USO de la gramática española*. 14. vydání. Madrid: Edelsa, 2006. 175 s. ISBN 84-7711-133-2.
- ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: ISV nakladatelství, 1996. ISBN 80-85866-12-9
- ČERNÝ, Jiří. *K problematice terminologie španělských slovesných časů a modů*. Cizí Jazyky. Praha: 1968, 153-161. ISSN 1210-0811.
- ČERNÝ, Jiří. *Morfología española*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. Monografie. ISBN 978-80-244-2153-7
- DOMÍNGUEZ GARCÍA, Lorena, Sheila LUCAS LASTRA, Álvaro RECIO DIEGO, Carmela TOMÉ CORNEJO a Julio BORREGO NIETO. *Gramática de referencia para la enseñanza de español: la combinación de oraciones*. 1. ed. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca, 2013. 436 s. Español para extranjeros. ISBN 978-84-9012-375-1.
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Gramática del español: didáctica*. 4. ed. Madrid: Ediciones SM, 1998. ISBN 84-348-5440-6 543 s
- LAPESA, Rafael. *Historia de la lengua española*. 9. ed. Madrid: Gredos, 1981. 690 s. ISBN 84-249-0072-3
- LOPE BLANCH, Juan M. *Cuestiones de filología mexicana*. México, D.F., UNAM, Instituto de Investigaciones Filológicas, 2004. 1 ed. ISBN: 970-32-0976-9
- LOPE BLANCH, Juan M. *El español americano*. Estudios Linguísticos y Litera. Serie Trabajos reunidos. México: El Colegio de México AC, 2008. ISBN 9681213661
- MATTE BON, Francisco. *Gramática Comunicativa del español. Tomo II, De la idea a la lengua*. 9. reimpr. Madrid: Edelsa, 2005. ISBN 84-7711-105-

QUESADA PACHECO, M. ÁNGEL. *El sistema verbal del Español de América: de la temporalidad a la aspectualidad*. *Español actual. Revista de español vivo*. España: 2001, 75, 5-26. ISSN 1135-867X

RAE-ASALE = REAL ACADEMIA ESPAÑOLA/ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009. ISBN 978-84-670-3245-1

VASCONCELOS, José. *Breve historia de México*. México: Ediciones Botas, 1937. 581 s. ISBN 9682449243.

ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1641-4

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- popis korpusů

CORPES XXI. RAE [online]. [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <http://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/corpes-xx>

Korpusy Aranea. ČNK [online]. [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:aranea>

Přehled dostupných korpusů. ČNK [online]. [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:uvod>

- korpusová analýza

Benko, V.: *Araneum Hispanicum Maius, verze 15.04*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupné z WWW: <http://www.korpus.cz>, [datum vyhledávání od 2019-04-10 do 2019-04-12]

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) *del Español del Siglo XXI (CORPES)*. Dostupné z: <http://www.rae.es>, [datum vyhledávání od 2019-04-10 do 2019-04-12]